

Unedau

Dalier sylw: Lluniwyd y cymhwyster hwn ar gyfer dysgwyr yn y Deyrnas Unedig. Dylai canolfannau y tu allan i Loegr nodi bod rhywfaint o'r cynnwys wedi'i seilio ar enghreifftiau sy'n benodol i Loegr, ac adlewyrchir hynny yn y profion ar y cynnwys hwnnw. Ni fydd y profion yn ymdrin ag amrywiadau i'r cynnwys hwn yng Nghymru, Gogledd Iwerddon, yr Alban a gwledydd eraill.

Yn y ddogfen hon ceir cynnwys unedau Dyfarniad Pearson BTEC Cyntaf Lefel 1/Lefel 2 mewn Gwasanaethau Cyhoeddus, wedi'i gyfieithu i'r Gymraeg i gefnogi addysgu ac asesu trwy gyfrwng y Gymraeg.

Beth sydd ar gael i bob uned yn Gymraeg?

Yn achos pob uned, fe gewch yr wybodaeth angenrheidiol i addysgu'r cymhwyster BTEC hwn trwy gyfrwng y Gymraeg:

- cyflwyniad
- nodau dysgu
- meini prawf asesu
- arweiniad i athrawon.

Ble galla i gael hyd i weddill y fanyleb?

I gael gwybodaeth ac arweiniad ar y cymhwyster cyfan, gan gynnwys:

- strwythur a rhesymeg y cymhwyster a'r unedau
- cyflwyno'r rhaglen a recriwtio iddi
- asesu mewnlol ac allanol
- sicrhau ansawdd
- graddio ac ardystio

bydd angen i chi gyfeirio at y fanyleb Saesneg, sydd ar gael ar y wefan ochr yn ochr â'r ddogfen hon (www.btec.co.uk/firsts).

Gweler hefyd www.btec.co.uk/keydocuments am y rheolau asesu diweddaraf.

Pa gefnogaeth sydd ar gael?

Os bydd angen rhagor o gefnogaeth arnoch chi, mae croeso i chi gysylltu â'n timau gwasanaethau addysgu. Cewch hyd i'r holl fanylion cyswllt angenrheidiol yn www.edexcel.com/contactus.

Uned 1: Rôl a Gwaith y Gwasanaethau Cyhoeddus

Lefel: **1 a 2**

Math o uned: **Craidd**

Oriau dysgu dan arweiniad: **30**

Dull Asesu: **Allanol**

Cyflwyniad i'r uned

Fyddwch chi weithiau'n meddwl sut mae eich sbwriel yn cael ei gasglu bob wythnos, pwy sy'n cynnal ein ffyrdd a'n strydoedd ac yn darparu goleuadau stryd, sut rydych chi'n gallu mynd i'r ysgol bob dydd ac elwa o dderbyn addysg, sut rydych chi'n gallu mynd at y meddyg i gael triniaeth pan fyddwch chi'n sâl, neu sut rydych chi'n cael eich amddiffyn rhag trosedd?

Mae llawer o sefydliadau sector cyhoeddus gwahanol yn y DU sy'n darparu amrywiaeth enfawr o wasanaethau ar ein cyfer. Mae'r gwasanaethau hyn yn cael eu darparu mewn amrywiaeth o ffyrdd a hynny gan sefydliadau unigol gwasanaethau cyhoeddus ac mewn partneriaeth gydag eraill, yn cynnwys sefydliadau o'r sectorau preifat a gwirfoddol/trydydd sector.

Bydd yr uned hon yn eich galluogi i archwilio sut mae'r gwasanaethau cyhoeddus wedi eu grwpio a'u rolau a'u gwaith. Byddwch yn dysgu am y ffyrdd y mae'r gwasanaethau cyhoeddus yn cael eu hariannu, a sut y maen nhw'n cael eu darparu. Byddwch hefyd yn dysgu sut mae cyllido'n effeithio ar ddarpariaeth gwasanaethau a sut mae'r gwasanaethau cyhoeddus yn cael eu dal yn atebol.

Mae sefydliadau gwasanaethau cyhoeddus yn y DU yn darparu gwasanaethau yn lleol ac yn genedlaethol. Mae darpariaeth gwasanaethau cyhoeddus yn cynnwys cyfraniadau gan sefydliadau'r sector preifat a gwirfoddol/trydydd sector yn gweithio mewn partneriaeth gyda gwasanaethau cyhoeddus er mwyn sicrhau bod gwasanaethau'n cael eu cynllunio a'u darparu i gwrdd ag anghenion y cyhoedd.

Trethiant yw prif ffynhonnell ar gyfer cyllido gwasanaethau cyhoeddus y DU o hyd, ond caiff hwn ei gefnogi gan amrywiaeth o ffynonellau eraill megis gwasanaethau cyhoeddus yn codi ar y cyhoedd am y gwasanaethau y maen nhw'n eu darparu a gwneud ceisiadau am gyllid penodol gan gyrff megis y Loteri Genedlaethol a'r Undeb Ewropeaidd.

Mae newidiadau mewn cyllido'n cael effaith ar y gwasanaethau sy'n gallu cael eu darparu, ac mae gwasanaethau cyhoeddus y DU yn atebol i'r llywodraeth a'r cyhoedd am y gwaith maen nhw'n ei wneud. Rydym i gyd eisiau bod yn siŵr fod yr arian sy'n cael ei godi drwy drethu unigolion a sefydliadau'n cael ei ddefnyddio'n ddoeth.

Nodau dysgu

Yn yr uned hon byddwch yn:

A archwilio'r gwasanaethau cyhoeddus a'u gwaith

B deall sut mae gwasanaethau cyhoeddus yn cael eu darparu.

Beth sydd angen ei ddysgu**Nod dysgu A: Archwilio'r gwasanaethau cyhoeddus a'u gwaith****Testun A.1 Grwpio a phwrpas y gwasanaethau cyhoeddus**

Deall sut mae'r sector gwasanaethau cyhoeddus wedi'i strwythuro, y mathau o wasanaethau cyhoeddus yn y sector a'r gwasanaethau sy'n cael eu darparu ganddyn nhw:

- gwasanaethau brys (gwasanaethau golau glas) – y prif wasanaethau yw'r heddlu, tân ac achub ac ambiwlans.
- lluoedd arfog – yn cynnwys y Fyddin Brydeinig, y Llynges Frenhinol, y Llu Awyr Brenhinol, wedi'u cefnogi gan y Fyddin Dirioogaethol, Milwyr wrth Gefn y Llynges Frenhinol, Milwyr wrth Gefn y Llu Awyr Brenhinol
- awdurdodau lleol – yn cynnwys cynghorau dinas, cynghorau tref, cynghorau sir, cynghorau unedol
- llywodraeth ganolog – yn cynnwys cyfrifoldeb dros drafnidiaeth, addysg, yr amgylchedd, iechyd, busnes a sgiliau, a pherthynas â gwledydd eraill
- gwasanaethau'r sector gwirfoddol/trydydd sector:
  - gweithredu fel gwasanaethau brys neu ddarparu cefnogaeth ar eu cyfer – yn cynnwys gwasanaethau sy'n cael eu darparu gan Sefydliad Cenedlaethol Brenhinol y Badau Achub (RNLI), Timau Achub Mynydd, y Gwasanaeth Gwirfoddol Brenhinol, y Groes Goch, Ambiwllans Sant Ioan
  - cefnogi gwasanaethau cymdeithasol (Y Gymdeithas Genedlaethol er Atal Creulondeb i Blant (NSPCC), Shelter)
  - cefnogi iechyd (Sefydliad Prydeinig y Galon, Ymchwil Canser)

Mae pwrpas pob grŵp o wasanaethau cyhoeddus yn cynnwys:

- gwasanaethau brys (gwasanaethau golau glas) –
  - ymateb yn gyflym ac yn effeithiol i ddigwyddiadau, damweiniau neu achosion brys
  - atal digwyddiadau (troseddu, anhrefn cyhoeddus, tanau, damweiniau ac anafiadau)
- lluoedd arfog –
  - amddiffyn y DU
  - cefnogi dyletswyddau cadw heddwch rhyngwladol
  - cefnogi'r awdurdodau sifil
- awdurdodau lleol –
  - darparu gwasanaethau cyhoeddus i ardaloedd daearyddol penodol yn cynnwys addysg, gwasanaethau cymdeithasol, amddiffyn plant, hamdden, gwasanaethau amgylcheddol, isadeiledd
- llywodraeth ganolog –
  - gweinyddu gwaith adrannau ac asiantaethau'r llywodraeth; adrodd i weinidogion y llywodraeth
- gwasanaethau'r sector gwirfoddol/trydydd sector –
  - gweithio gyda sefydliadau'r sector cyhoeddus; cefnogi gwaith sefydliadau'r sector cyhoeddus (gwasanaethau di-argyfwng, gwasanaethau iechyd, gwasanaethau cyfiawnder), yn cael eu darparu'n bennaf gan wirfoddolwyr.

parhad

Beth sydd angen ei ddysgu**Testun A.2 Gwaith a chyfrifoldebau'r gwasanaethau cyhoeddus**

Deall sut a pham mae sefydliadau gwasanaethau cyhoeddus yn darparu gwasanaethau:

- cyfrifoldebau statudol: mae cyfraith yn galw am ddarparu gwasanaethau cyhoeddus
- gwasanaethau anstatudol: darparu gwasanaethau ychwanegol, sut mae gwaith o'r fath yn helpu'r sefydliad i gyflawni ei bwrpas
- gwasanaethau wedi'u contractio allan, yn statudol neu'n anstatudol: wedi'u contractio gyda'r sector preifat/gwirfoddol/trydydd sector ar gyfer darparu gwasanaeth cyhoeddus penodol.

Deall gwahanol waith a phwrpas y gwasanaethau cyhoeddus canlynol:

- gwasanaethau addysg a hyfforddiant, wedi'u goruchwyllo gan yr Adran Addysg (DfE) a'r Adran Busnes, Arloesedd a Sgiliau (BIS): wedi'u darparu ar gyfer pob oedran a rhan o'r boblogaeth, ysgolion i blant rhwng 5 a 18 oed, colegau i rai yn eu harddegau ac oedolion, prifysgolion i rai dros 18 oed, gwasanaethau hyfforddi i gefnogi cyflogaeth a chyflogwyr.
- y Gwasanaeth Iechyd Gwladol (GIG), wedi'i oruchwyllo gan yr Adran Iechyd (DH) (*yn Lloegr*) – yn cynnwys ysbytai, clinigau, meddygon teulu, deintyddiaeth, gwasanaethau optegol
- gwasanaethau iechyd cyhoeddus – yn cynnwys gwybodaeth/cyngor/ymgyrchoedd
- amddiffyn, dan oruchwyliaeth y Weinyddiaeth Amddiffyn (MoD): lluoedd arfog i warchod ffiniau
- Y Swyddfa Gartref – yn gyfrifol am Asiantaeth Ffiniau'r DU, sy'n monitro mewnfudo
- Y Trysorlys – yn gyfrifol am Gyllid a Thollau Ei Mawrhydi, sy'n monitro nwyddau yn dod i mewn ac yn gadael y DU
- gwasanaethau cymdeithasol, dan oruchwyliaeth adrannau llywodraeth leol a chanolog: gyda dyletswyddau statudol i amddiffyn plant ac oedolion hawdd eu niweidio
- gwasanaethau hamdden a threftadaeth wedi'u darparu gan awdurdodau cenedlaethol a lleol, a sefydliadau elusennol: cyfleusterau a gweithgareddau chwaraeon, gweithgareddau diwylliannol, cerddoriaeth, theatr, llyfrgelloedd, amgueddfeydd ac orielau celf
- gwasanaethau amddiffyn y gymuned wedi'u darparu gan yr heddlu, mewn cydweithrediad â gwasanaethau cyhoeddus eraill – yn cynnwys awdurdodau lleol ac iechyd yr amgylchedd. Mae'r heddlu hefyd yn gweithio gyda gwasanaethau gwirfoddol i amddiffyn cymunedau rhag niwed, trosedd, trychinebau, damweiniau a digwyddiadau
- cyfiawnder: delio gyda materion troseddol a sifil, llysoedd, yr heddlu, gwasanaethau erlyn, gwasanaethau cyfreithiol, gwasanaethau sy'n gorfodi penderfyniadau'r llysoedd, carcharau, gwasanaethau prawf, mudiadau gwirfoddol
- gwasanaethau gwarchod yr amgylchedd: yn cael eu darparu gan Adran yr Amgylchedd, Bwyd a Materion Gwledig (Defra), sy'n gweithio i leihau llygredd a gwastraff yn ogystal ag ymateb i argyfyngau megis llifogydd.

parhad

Beth sydd angen ei ddysgu**Testun A.3 Yr angen i'r gwasanaethau cyhoeddus weithio gyda'i gilydd**

Deall yr angen i'r gwasanaethau cyhoeddus weithio gyda'i gilydd, manteision gwasanaethau cyhoeddus yn gweithio gyda'i gilydd, pam mae'r gwasanaethau cyhoeddus yn gweithio gyda'i gilydd i gwrdd â'u hamcanion, sut mae hyn yn effeithio ar y gwasanaethau y maen nhw'n eu darparu, a chanlyniadau peidio â gweithio gyda'i gilydd.

- Sut mae effeithiolrwydd a'r defnydd gorau o adnoddau ar draws sefydliadau gwasanaethau cyhoeddus yn cael eu hyrwyddo drwy'r canlynol:
  - cynllunio a chydlynu gweithgareddau
  - gweithio mewn tîm, gwneud y defnydd gorau o arbenigedd pob sefydliad.
- Rhannu gwybodaeth a dealltwriaeth; cydlynu digwyddiadau ar raddfa fach a digwyddiadau mawr, rhai wedi eu cynllunio a rhai heb eu cynllunio posibl, er mwyn mynd i'r afael â materion:
  - dilyniant busnes a bywyd o ddydd i ddydd
  - defnyddio adnoddau yn effeithiol
  - iechyd a diogelwch y cyhoedd
  - atal troseddu a therfysgaeth.
- Sut mae gweithio gyda'i gilydd yn hwyluso rheoli digwyddiadau er mwyn:
  - asesu'r sefyllfa
  - cydlynu gwasanaethau achub
  - darparu gofal meddygol brys
  - sicrhau bod lleoliad y digwyddiad wedi'i warchod
  - cadw'r cyhoedd i ffwrdd o'r lleoliad i sicrhau nad yw'r gwaith achub yn cael ei rwystro
  - lleddfu'r effaith ar y gymuned ehangach.
- Adnabod a sefydlu llwybrau cyfathrebu er mwyn sicrhau bod:
  - gorchmynion a chyfarwyddiadau'n cael eu trosglwyddo'n gyflym ac yn gywir
  - arweinwyr yn cael clywed am unrhyw ddatblygiadau
  - systemau cyfathrebu megis setiau radio yn cydweddu
  - gwybodaeth yn gallu cael ei rhoi i bobl heb fod yn y lleoliad ond sydd â diddordeb (e.e. teuluoedd, y wasg).
- Sut mae gwasanaethau cyhoeddus yn gweithio gyda'i gilydd:
  - i reoli gwariant
  - i gwrdd ag amcanion y sefydliad gwasanaethau cyhoeddus ei hun
  - i gwrdd â mesurau perfformio sy'n cael eu gosod gan y llywodraeth
  - i wario arian cyhoeddus yn ddoeth.
- Effeithiau negyddol yn deillio o fethiant gwasanaethau cyhoeddus i weithio gyda'i gilydd:
  - perfformiad aneffeithiol
  - diffyg cydlyniad
  - defnydd aneffeithiol o gyllido
  - diffyg atebolrwydd.

Beth sydd angen ei ddysgu**Nod dysgu B: Deall sut mae gwasanaethau cyhoeddus yn cael eu darparu****Testun B.1 Sut mae gwasanaethau cyhoeddus yn cael eu darparu**

Deall sut mae gwasanaethau cyhoeddus yn cael eu darparu a manteision ac anfanteision y modelau darparu canlynol:

- darpariaeth sector cyhoeddus gan wasanaeth cyhoeddus penodol: mae'r gwasanaeth cyhoeddus yn cymryd cyfrifoldeb dros y gwasanaeth y mae'n ei ddarparu
- darpariaeth gan y sector preifat/sector gwirfoddol/trydydd sector: gwasanaeth cyhoeddus cyfrifol yn contractio gyda chwmni preifat, cymryd rhan mewn tendro, ceisiadau cystadleuol/tendro gwasanaethau
- darpariaeth mewn partneriaeth: partneriaethau preifat, cyhoeddus, gwirfoddol/trydydd sector
- manteision modelau darpariaeth mewn partneriaeth: rhannu arbenigedd, rhannu costau, gwell effeithiolrwydd, rhannu gwybodaeth
- anfanteision modelau darpariaeth mewn partneriaeth:
  - cost sefydlu partneriaethau
  - cyfathrebu gwael
  - cydlynu'r sefydliadau sy'n aelodau
  - y gwasanaeth cyhoeddus sy'n cadw atebolrwydd os yw'r bartneriaeth yn aflwyddiannus
  - blaenoriaethau'n gwrthdaro gyda sefydliadau sector cyhoeddus a phreifat.

Testun B.2 Sut mae gwasanaethau cyhoeddus yn cael eu cyllido

Deall yr amrywiaeth o ffyrdd y caiff gwasanaethau cyhoeddus eu cyllido a manteision ac anfanteision y dulliau hynny i sefydliadau:

- gwasanaethau brys (golau glas) wedi'u cyllido gan lywodraeth ganolog, awdurdodau lleol, drwy gyfraniadau preifat
- lluoedd arfog: wedi'u cyllido'n uniongyrchol gan lywodraeth ganolog
- llywodraeth ganolog: trethu unigolion a sefydliadau, treth ar nwyddau a gwasanaethau (Treth Ar Werth)
- awdurdodau lleol: codi Treth y Cyngor ar gartrefi, trethi busnes yn cael eu codi ar fusnesau yn yr ardal, ffioedd a thaliadau am ddefnyddio gwasanaethau ac adeiladau
- partneriaethau cyhoeddus-preifat: y sector cyhoeddus a'r sector preifat yn cyllido cyfleusterau a gwasanaethau
- gwasanaethau wedi'u contractio allan: mae'r gwasanaeth cyhoeddus yn cyllido sefydliad sector preifat neu wirfoddol/trydydd sector i ddarparu gwasanaethau, mae'r gwasanaeth cyhoeddus yn dal i fod yn atebol am ddarparu'r gwasanaeth
- codi tâl uniongyrchol am ddefnyddio gwasanaethau: talu ffioedd am barcio ceir, rhent tai, defnyddio cyfleusterau hamdden, talu am bresgripsiwn GIG (*yn Lloegr*), talu am wasanaethau deintydd ac optegydd, talu am addysg bellach ac addysg uwch
- sector gwirfoddol/trydydd sector: cyfraniadau a nawdd gan unigolion a sefydliadau, digwyddiadau codi arian, cymynroddion, ewyllysiau.

parhad

Beth sydd angen ei ddysgu

Testun B.3 Effaith cyllido ar ddarpariaeth gwasanaethau

Deall effaith cyllido ar ddarpariaeth gwasanaethau cyhoeddus:

- sut mae cyllido'n pennu lefel, graddau ac ansawdd y gwasanaeth sy'n cael ei ddarparu
- newidiadau cyllido'n arwain at newidiadau yn y ddarpariaeth o wasanaethau statudol ac anstatudol
- yr angen am godi tâl am wasanaethau sy'n cael eu darparu gan sefydliadau gwasanaethau cyhoeddus
- pam mae gwasanaethau cyhoeddus yn cael eu clustnodi i unigolion mewn gwahanol ffyrdd, yn cynnwys mynediad cyffredinol, profion modd, codi tâl.

Testun B.4 Atebolrwydd mewn darpariaeth gwasanaethau cyhoeddus

Deall sut a pham mae'r gwasanaethau cyhoeddus yn atebol am eu darpariaeth, ac i bwy:

- ystyr a phwrpas atebolrwydd, cyfrifoldeb dros weithredoedd a phenderfyniadau, rhwymedigaeth i esbonio gweithredoedd, bod yn agored i graffu cyhoeddus a hyrwyddo hyder cyhoeddus, sicrhau tryloywder
- atebolrwydd dros arian a chyllidebau, darparu gwasanaethau, cydymffurfio cyfreithiol
- atebolrwydd i lywodraeth, y senedd, rheolyddion, y cyhoedd.

Arweiniad i athrawon

Adnoddau

Nid oes angen unrhyw adnoddau arbennig ar gyfer yr uned hon.

Canllaw asesu

Bydd yr asesiad allanol ar gael o fis Mehefin 2015.

Bydd yr asesiad allanol yn cael ei osod a'i farcio gan Pearson. Bydd yr asesiad yn cynnwys amrywiaeth o brofion gwrthrychol, cwestiynau atebion byr a chwestiynau ysgrifennu estynedig. Mae pob cwestiwn yn orfodol.

Bydd yr asesiad yn werth cyfanswm o 50 marc a bydd yn para am 1 awr.

Uned 2: Sgiliau Gwaith yn y Sector Gwasanaethau Cyhoeddus

Lefel: **1 a 2**

Math o uned: **Craidd**

Oriau dysgu dan arweiniad: **30**

Dull Asesu: **Mewnol**

Cyflwyniad i'r uned

Dychmygwch eich bod yn y fyddin yn gweithio dramor a'ch bod yn rhan o waith cadw heddwch. Sut fyddech chi'n goresgyn y problemau iaith a'r gwahaniaethau diwylliannol? Tasech chi'n weithiwr cyngor, sut fyddech chi'n cefnogi cwsmer yn eich swyddfa fyddai angen llenwi gwaith papur?

Mae gwahanol wasanaethau cyhoeddus yn delio gyda'u cwsmeriaid mewn ffyrdd gwahanol, gan fod gwaith pob gwasanaeth cyhoeddus yn wahanol. Fodd bynnag, yr hyn sydd ganddyn nhw i gyd yn gyffredin yw'r defnydd o sgiliau i gwrdd ag anghenion cwsmeriaid unigol wrth weithio gyda chwsmeriaid o wahanol gefndiroedd.

Cefnogi'r cyhoedd yw prif nod y gwasanaethau cyhoeddus, felly yr allwedd yw eich rôl a sut y byddwch yn ei gwblhau. Yn y gwasanaethau cyhoeddus gallech fod yn gweithio mewn swyddi lle mae angen i chi weithredu'n gyflym i achub bywyd, neu i helpu rhywun mewn angen. Efallai y byddai rhaid i chi weithio gyda chydweithwyr nad ydych yn eu hadnabod er mwyn datrys gwrthdaro cyn i bethau fynd allan o reolaeth.

Bwriad yr uned hon yw rhoi dealltwriaeth i chi o gwsmeriaid gwasanaethau cyhoeddus a'r sgiliau gwaith y mae personél gwasanaethau cyhoeddus yn eu defnyddio i gwrdd ag anghenion eu cwsmeriaid. Bydd hefyd yn rhoi'r cyfle i chi archwilio pwysigrwydd cael sgiliau gwaith effeithiol. Bydd yr uned hon yn rhoi'r offer sydd eu hangen arnoch chi i ddelio gydag amrywiaeth o sefyllfaoedd yn effeithiol ac yn hyderus. Gorau arf arfer medd y ddihareb, felly fe gewch gyfle i ddatblygu eich sgiliau gwaith mewn amrywiaeth o wahanol weithgareddau.

Nodau dysgu

Yn yr uned hon byddwch yn:

- A archwilio sgiliau gwaith sy'n cael eu defnyddio yn y sector gwasanaethau cyhoeddus
- B arddangos sgiliau gwaith sy'n cael eu defnyddio yn y sector gwasanaethau cyhoeddus

Nodau dysgu a chynnwys yr uned

Beth sydd angen ei ddysgu
<p>Nod dysgu A: Archwilio sgiliau gwaith sy'n cael eu defnyddio yn y sector gwasanaethau cyhoeddus</p> <p>Testun A.1 Cwrdd ag anghenion cwsmeriaid gwasanaethau cyhoeddus</p> <p>Mae angen addasu sgiliau gwaith i gwrdd ag anghenion cwsmeriaid unigol wrth ddelio gyda gwahanol fathau o gwsmeriaid. Mae'r gwahanol fathau o gwsmeriaid yn cynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • cwsmeriaid mewnol allweddol i wasanaethau cyhoeddus lleol a chenedlaethol –   <ul style="list-style-type: none"> ○ cyd-weithwyr ○ goruchwylwyr ac uwch reolwyr ○ staff mewn sefydliadau gwasanaethau cyhoeddus eraill   • cwsmeriaid allanol allweddol i wasanaethau cyhoeddus lleol a chenedlaethol –   <ul style="list-style-type: none"> ○ defnyddwyr gwasanaethau presennol neu rai newydd ○ gwahanol grwpiau o ddefnyddwyr gwasanaethau, e.e. unigolion, teuluoedd, busnesau, categorïau oed, diwylliant/ethnigrwydd, rhai ag anghenion ychwanegol.   <p>Testun A.2 Sgiliau gwaith o fewn grwpiau sector gwasanaethau cyhoeddus</p> <p>Rhaid i'r gwasanaethau cyhoeddus ddelio'n effeithiol gyda chwsmeriaid mewn gwahanol fathau o grwpiau gwasanaethau cyhoeddus, gyda gofynion ac anghenion cwsmeriaid amrywiol. Y grwpiau hyn yw gwasanaethau brys (gwasanaethau golau glas), lluoedd arfog, llywodraeth leol, llywodraeth ganolog, sector gwirfoddol/trydydd sector.</p> <p>Defnyddio sgiliau cyfathrebu priodol gyda chwsmeriaid gwasanaethau cyhoeddus, yn cynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • siarad, e.e. defnyddio iaith briodol, tŷn, traw, cyflymder, osgoi defnyddio jargon wrth weithio gyda chwsmeriaid adran o'r llywodraeth neu gyda'r cyhoedd ar weithgareddau cadw heddwch • sgiliau gwrando, e.e. gofyn cwestiynau priodol i gwsmeriaid, talu sylw, adrodd gwybodaeth bwysig yn ôl i gwsmeriaid, megis meddyg mewn ysbyty neu'r heddlu yn ystod ymchwiliad • iaith y corff, e.e. osgo, mynegiant wyneb, ystumiau dwylo, cyswllt llygad priodol megis yr un gaiff ei ddefnyddio pan mae iaith yn gallu bod yn rhwystr • arddulliau cyfathrebu, e.e. wyneb yn wyneb, ar y ffôn, yn ysgrifenedig (llythyr, e-bost, ffacs), mater brys, mater nad yw'n frys, anodd, arferol, yn cael ei ddefnyddio'n briodol gan wasanaethau i gyfathrebu gwybodaeth i gwsmeriaid • sgiliau ysgrifennu'n cael eu defnyddio'n briodol gan y gwasanaethau, e.e. cynnal cofnodion sy'n cael eu cadw gan ymwelwyr iechyd i blant dan bump oed • dehongli gwybodaeth ysgrifenedig, e.e. dehongli canlyniadau ymchwil ar gyfer holiaduron sy'n cael eu cynnal gan y cyngor lleol ar gyfer y gymuned leol • priodoldeb arddull cyfathrebu i'r sefyllfa, e.e. taflenni'r heddlu am droseddu diweddar yn yr ardal. <p>Mae'r gwasanaethau cyhoeddus yn defnyddio gwaith tîm yn eu gwaith o ddydd i ddydd ac yn gweithio'n gydweithredol gyda gwasanaethau cyhoeddus eraill. Nodweddion timau ac aelodau tîm effeithiol yw:</p> <ul style="list-style-type: none"> • bod â rôl wedi'i diffinio'n glir o fewn y tîm • parchu, deall a bod yn ymwybodol o wahaniaethau o fewn tîm, e.e. diwylliannol, anghenion arbennig <p style="text-align: right;"><i>parhad</i></p>

Beth sydd angen ei ddysgu

- dangos tegwch ac ystyriaeth i bobl eraill
- delio gyda newid a'i reoli
- bod â mesurau wrth gefn yn eu lle rhag ofn i bethau beidio mynd yn ôl y disgwyl
- cytuno ar, gosod a monitro cyflawniad safonau gofynnol, e.e. sgiliau cyfathrebu i'w defnyddio, ymddygiad sy'n ddisgwyliedig tuag at bobl eraill, ansawdd trefnau gwaith, cysondeb gwasanaeth cwsmeriaid, safonau iechyd a diogelwch, prydlondeb, safonau ymddangosiad personol
- gweithio tuag at nod cyffredin y cytunwyd arno, hyd yn oed mewn timau o bobl sydd â safbwyntiau gwahanol.

Ymysg y sgiliau gwaith eraill sy'n cael eu defnyddio gan y gwasanaethau cyhoeddus mae:

- sgiliau galwedigaethol sy'n perthyn i rôl y gwaith a'r gwasanaeth cyhoeddus penodol, e.e. delio gyda gwrthdaro, delio gyda'r cyhoedd
- sgiliau personol, e.e. tact, doethineb, cyfrinachedd, ymddygiad priodol, amynedd, gonestrwydd, cyfeillgarwch
- sgiliau rhyngpersonol, e.e. agwedd gadarnhaol, ymddygiad priodol, iaith y corff.

Nod dysgu B: Arddangos sgiliau gwaith sy'n cael eu defnyddio yn y sector gwasanaethau cyhoeddus**Testun B.1 Defnyddio sgiliau tîm a sgiliau gwaith yn y sector gwasanaethau cyhoeddus**

- Defnyddio sgiliau gwaith yn y sector gwasanaethau cyhoeddus drwy waith tîm:
  - cymryd rhan mewn ymarferion adeiladu tîm, e.e. taith gerdded ddall, hedfan balwnau
- Defnyddio sgiliau gwaith yng nghyd-destun sefyllfaoedd allai godi yn y gwasanaethau cyhoeddus gan ddefnyddio efelychiadau yn y grwpiau gwasanaeth canlynol:
  - gwasanaethau brys, e.e. damweiniau ffordd
  - lluoedd arfog, e.e. terfysgoedd cyhoeddus
  - awdurdod lleol, e.e. cwsmer yn cwyno am newid mewn budd-daliadau
  - llywodraeth ganolog, e.e. datblygu deddfwriaeth yn y senedd
  - gwasanaethau gwirfoddol, e.e. stiwardio mewn gŵyl awyr agored.

Testun B.2 Adolygu perfformiad defnyddio sgiliau gwaith drwy waith tîm

- Adnabod cryfderau a meysydd ar gyfer gwella, e.e. sgiliau a ddefnyddiwyd sy'n benodol i'r gweithgaredd, a sgiliau heb fod yn benodol, yn cynnwys sgiliau personol, rhyngpersonol a chyfathrebu.
- Cynnal hunan-ddadansoddiad, e.e. llenwi rhestr wirio arsylwi, dadansoddiad SWOT, adolygu fideo i gefnogi cwblhau'r gwaith papur.

Meini prawf asesu

Lefel 1	Lefel 2 Llwyddo	Lefel 2 Teilyngdod	Lefel 2 Rhagoriaeth
Nod dysgu A: Archwilio sgiliau gwaith sy'n cael eu defnyddio yn y sector gwasanaethau cyhoeddus			
1A.1 Adnabod cwsmeriaid mewnol ac allanol dau wasanaeth cyhoeddus gwrthgyferbyniol.	2A.LI1 Disgrifio cwsmeriaid mewnol ac allanol dau wasanaeth cyhoeddus gwrthgyferbyniol.	2A.T1 Esbonio sut mae anghenion cwsmeriaid yn cael eu cwrrd mewn dau wasanaeth cyhoeddus gwrthgyferbyniol.	2A.Rh1 Asesu sut mae sgiliau gwaith yn cael eu defnyddio gan ddau wasanaeth cyhoeddus gwrthgyferbyniol i gwrdd ag anghenion cwsmeriaid. #
1A.2 Disgrifio sgiliau gwaith sy'n cael eu defnyddio gyda chwsmeriaid gan ddau wasanaeth cyhoeddus gwrthgyferbyniol. #	2A.LI2 Esbonio sgiliau gwaith sy'n cael eu defnyddio gyda chwsmeriaid gan ddau wasanaeth cyhoeddus gwrthgyferbyniol. #	2A.T2 Cymharu sgiliau gwaith sy'n cael eu defnyddio gyda chwsmeriaid gan ddau wasanaeth cyhoeddus gwrthgyferbyniol. #	
Nod dysgu B: Arddangos sgiliau gwaith sy'n cael eu defnyddio yn y sector gwasanaethau cyhoeddus			
1B.3 Arddangos eu sgiliau gwaith eu hunain drwy waith tîm mewn sefyllfa gwasanaeth cyhoeddus gydag arweiniad.	2B.LI3 Arddangos eu sgiliau gwaith eu hunain drwy waith tîm mewn dau wasanaeth cyhoeddus gwrthgyferbyniol.	2B.T3 Cymharu eu perfformiad fel aelod o dîm mewn dwy sefyllfa gwasanaeth cyhoeddus gwrthgyferbyniol o ran cryfderau a meysydd i'w gwella.	2B.Rh2 Cymharu eu perfformiad fel aelod o dîm mewn dwy sefyllfa gwasanaeth cyhoeddus gwrthgyferbyniol a datblygu cynllun gweithredu ar gyfer gwella. #
1B.4 Amlinellu eu perfformiad eu hunain o sgiliau gwaith drwy waith tîm mewn sefyllfa gwasanaeth cyhoeddus.	2B.LI4 Disgrifio eu perfformiad fel aelod o dîm mewn dwy sefyllfa gwasanaeth cyhoeddus gwrthgyferbyniol.		

*Cyfle i asesu sgiliau mathemategol

#Cyfle i asesu sgiliau Cymraeg

Arweiniad i athrawon

Adnoddau

Nid oes angen unrhyw adnoddau arbennig ar gyfer yr uned hon.

Canllaw asesu

Caiff yr uned hon ei hasesu'n fewnol gan y ganolfan a'i dilysu'n allanol gan Pearson. Darllenwch y canllaw hwn ochr yn ochr ag *Adran 8: Asesu mewnol*.

Rhaid i offerynnau asesu a ddyluniwyd gynhyrchu tystiolaeth sy'n ddilys ac yn unigol. Rhaid i'r offerynnau hyn fod yn addas i'r pwrpas fel teclyn i fesur dysgu yn erbyn y cynnwys a ddiffiniwyd a'r meini prawf asesu. Lle mae gwaith grŵp wedi digwydd, rhaid nodi cyfraniad yr unigolyn yn cynnwys nodiadau i ddangos gwaith paratoi unigol a gwaith i gwrdd â'r meini prawf asesu.

Wrth gyfeirio at y sector gwasanaethau cyhoeddus, mae hyn yn cynnwys yr holl sefydliadau o fewn gwasanaethau cyhoeddus, ond yn benodol i'r rhai a nodwyd yn *Uned 1: Rôl a Gwaith y Gwasanaethau Cyhoeddus*.

Wrth ddarparu tystiolaeth ar gyfer yr uned hon, rhaid i ddysgwyr ddangos fod ganddyn nhw ddealltwriaeth o gwsmeriaid yn y sector gwasanaethau cyhoeddus ac felly o'r sgiliau gwaith sydd eu hangen i weithio'n effeithiol yn y sector hwn. Rhaid i ddysgwyr hefyd arddangos sgiliau gwaith drwy sefyllfaoedd efelychol a gweithgareddau adeiladu tîm.

Nod dysgu A

Ar gyfer **2A.LI1**: mae angen i ddysgwyr ddisgrifio'r gwahanol fathau o gwsmeriaid mewnol ac allanol mewn dau wasanaeth cyhoeddus gwrthgyferbyniol. Mae angen i ddysgwyr arddangos gwybodaeth am amrywiaeth o gwsmeriaid. Gallai dysgwyr gyfweid amrywiaeth o bersonél gwasanaethau cyhoeddus a fyddai'n gallu dweud wrthyn nhw am y cwsmeriaid y maen nhw'n delio â nhw o ddydd i ddydd. Byddai disgwyl i ddysgwyr drafod o leiaf ddau gwsmer mewnol a dau gwsmer allanol ar gyfer pob un o'r gwasanaethau cyhoeddus sy'n destun ymchwil iddyn nhw.

Ar gyfer **2A.LI2**: mae angen i ddysgwyr esbonio sgiliau gwaith sy'n cael eu defnyddio gan ddau wasanaeth cyhoeddus gwrthgyferbyniol wrth ddelio gyda chwsmeriaid. Gall siaradwyr gwadd o amrywiaeth o gyflogwyr o fewn y sector gwasanaethau cyhoeddus ddweud wrth ddysgwyr am yr amrywiaeth o sgiliau gwaith y maen nhw'n eu defnyddio o ddydd i ddydd, a pham maen nhw'n bwysig. Byddai disgwyl i ddysgwyr drafod o leiaf ddau o'r sgiliau gwaith canlynol – sgiliau cyfathrebu, sgiliau tîm, sgiliau galwedigaethol, sgiliau personol a sgiliau rhyngbersonol – ar gyfer pob un o'r gwasanaethau cyhoeddus a nodwyd, gan gymharu sut mae'r ddau wasanaeth cyhoeddus yn defnyddio'r sgiliau hyn gyda'u cwsmeriaid.

Ar gyfer **2A.T1**: rhaid i ddysgwyr esbonio sut mae anghenion cwsmeriaid yn cael eu cwrdd mewn dau wasanaeth cyhoeddus gwrthgyferbyniol. Bydd angen i ddysgwyr archwilio beth mae'r gwasanaethau cyhoeddus yn ei wneud i gwrdd ag anghenion penodol eu cwsmeriaid, megis unigolion ag anabledd, yr henoed, neu lle mae rhwystr o ran iaith.

Ar gyfer **2A.T2**: gall dysgwyr gyflawni hyn drwy gymharu sut mae dau wasanaeth cyhoeddus gwrthgyferbyniol yn defnyddio sgiliau gwaith wrth ddelio gyda chwsmeriaid, a pham mae hyn yn gwahaniaethu rhwng y ddau wasanaeth dan sylw. Gallai dysgwyr edrych ar astudiaethau achos er mwyn cael gwell dealltwriaeth o'r gwahanol sgiliau gwaith sydd eu hangen ar gyflogeion y sector gwasanaethau cyhoeddus, gan roi esboniad manwl o'r defnydd o'r sgiliau yn y ddau wasanaeth cyhoeddus.

Ar gyfer **2A.Rh1**: rhaid i ddysgwyr asesu sut mae sgiliau gwaith yn cael eu defnyddio gan ddau wasanaeth cyhoeddus gwrthgyferbyniol i gwrdd ag anghenion cwsmeriaid. Efallai y byddan nhw am ystyried pa sgiliau gwaith y mae pob gwasanaeth yn eu defnyddio ar gyfer mathau penodol o gwsmer. Dylai dysgwyr hefyd ystyried yr effeithiau os nad yw sgiliau gwaith yn cael eu defnyddio'n effeithiol, beth allai ddigwydd i uniondeb y gwasanaethau cyhoeddus a sut y gallai hyn gael effaith ar eu henw da.

Ar gyfer **1A.1**: mae angen i ddysgwyr adnabod cwsmeriaid mewnol ac allanol dau wasanaeth cyhoeddus gwrthgyferbyniol yn y sector gwasanaethau cyhoeddus. Gallai hyn gael ei wneud drwy gynhyrchu taflen.

Ar gyfer **1A.2**: mae angen i ddysgwyr ddisgrifio sgiliau gwaith sy'n cael eu defnyddio gyda chwsmeriaid gan ddau wasanaeth cyhoeddus gwrthgyferbyniol. Mae angen iddyn nhw ddisgrifio amrywiaeth o sgiliau gwaith sy'n cael eu defnyddio gan y gwasanaethau cyhoeddus dan sylw a disgrifio o leiaf ddau sgil gwaith ar gyfer pob gwasanaeth a nodwyd.

Nod dysgu B

Ar gyfer **2B.LI3**: mae angen i ddysgwyr arddangos eu sgiliau gwaith eu hunain drwy waith tîm gan gymryd rhan mewn dwy sefyllfa gwasanaeth cyhoeddus gwrthgyferbyniol. Gallai'r rhain fod yn weithgareddau adeiladu tîm ac yn sefyllfaoedd gwasanaeth cyhoeddus. Bydd angen i ganolfannau sefydlu rhai sefyllfaoedd gwasanaethau cyhoeddus efelychol lle gall dysgwyr ddefnyddio a datblygu eu sgiliau gwaith drwy waith tîm. Bydd angen i ddysgwyr gymryd rhan mewn o leiaf ddwy sefyllfa gwasanaeth cyhoeddus gwahanol. Dylai cyfranogiad unigol ddangos sut y cynlluniodd unigolion gan sicrhau bod sgiliau gwaith priodol yn cael eu defnyddio drwy waith tîm yn y ddau wasanaeth cyhoeddus gwrthgyferbyniol. Bydd tystiolaeth yn cael ei darparu drwy gofnodi sut y cafodd y sgiliau hyn eu cymhwyso (drwy chwarae rôl, gwaith rhan amser neu leoliad gwaith). Rhaid i ganolfannau sicrhau bod dysgwyr yn creu datganiad personol yn crynhoi tystiolaeth o sut y maen nhw wedi arddangos y sgiliau hyn. Mae hi hefyd yn hanfodol cael cofnod arsylwi ysgrifenedig manwl o berfformiad pob dysgwr, wedi'i lofnodi gyda dyddiad gan naill ai'r athro neu oruchwyliwr y gwaith. Dylai dysgwyr gynnwys unrhyw nodiadau ymchwil, gwaith papur cefnogi a nodiadau paratoi sydd ganddyn nhw.

Ar gyfer **2B.LI4**: mae angen i ddysgwyr ddisgrifio eu perfformiad eu hunain fel aelod o dîm mewn o leiaf ddwy sefyllfa gwasanaeth cyhoeddus gwrthgyferbyniol. Rhaid i'r disgrifiad hwn gynnwys beth wnaethon nhw a sut yr oedden nhw'n effeithiol fel aelod o dîm.

Ar gyfer **2B.T3**: mae angen i ddysgwyr gymharu eu perfformiad eu hunain fel aelod o dîm mewn dau wasanaeth cyhoeddus gwrthgyferbyniol o ran eu cryfderau a'r meysydd ar gyfer gwella. Dylai dysgwyr ddefnyddio adborth a gafwyd gan yr athro a/neu gydweithwyr y dysgwr ac aelodau eraill o'r tîm, os yw hynny'n berthnasol ac yn briodol. Gall dysgwyr ddefnyddio tystiolaeth ar ffurf cofnodion arsylwi a thystiolaeth tystion i gefnogi eu cymhariaeth.

Ar gyfer **2B.Rh2**: mae angen i ddysgwyr asesu eu perfformiad fel aelod o dîm mewn dwy sefyllfa gwasanaethau cyhoeddus gwrthgyferbyniol a datblygu cynllun gweithredu ar gyfer gwella. Mae angen i'r asesiad lunio barn ar eu perfformiad eu hunain, ei effeithiolrwydd, a beth y gallen nhw fod wedi'i wneud er mwyn gwneud eu perfformiad yn fwy effeithiol. Gall dysgwyr ddefnyddio tystiolaeth ar ffurf cofnodion arsylwi a thystiolaeth tystion er mwyn cefnogi eu cymhariaeth. Gallai arsylwadau cymheiriaid gan ddysgwyr eraill a'r athro, os yw'n berthnasol a phriodol, gael eu defnyddio i gefnogi dysgwyr gyda'u perfformiad, a gallen nhw gael eu defnyddio i ffurfio sail eu cyfiawnhad.

Ar gyfer **1B.3**: mae angen i ddysgwyr gymryd rhan mewn un sefyllfa berthnasol i wasanaeth cyhoeddus er mwyn cyflawni'r maen prawf hwn. Bydd tystiolaeth yn cael ei darparu drwy gofnodi sut y cafodd y sgiliau hyn eu cymhwyso (drwy chwarae rôl, gwaith rhan amser neu leoliad gwaith). Rhaid i ganolfannau sicrhau fod dysgwyr yn creu datganiad personol yn crynhoi tystiolaeth i ddangos sut y maen nhw wedi arddangos y sgiliau hyn, yn cynnwys nodiadau ymchwil, dogfennaeth gefnogol a nodiadau paratoi. Mae hi hefyd yn hanfodol cael cofnod arsylwi ysgrifenedig manwl o berfformiad pob dysgwr, wedi'i lofnodi gyda dyddiad gan yr aseswr neu dystiolaeth tyst wedi'i lofnodi gan athro neu oruchwyliwr y gwaith.

Ar gyfer **1B.4**: mae angen i ddysgwyr amlinellu eu perfformiad eu hunain a rhoi sylwadau ar eu rôl yn y sefyllfa gwasanaethau cyhoeddus. Dylai'r amlinelliad hwn gynnwys beth wnaethon nhw, sut yr oedden nhw'n effeithiol, a beth maen nhw'n teimlo y gallen nhw fod wedi ei wneud yn well.

Awgrymiadau ar gyfer amlinelliadau tasgau asesu

Mae'r tabl isod yn dangos rhaglen o amlinelliadau tasgau asesu posibl sy'n cwmpasu'r meini prawf asesu. Arweiniad yw hwn, ac awgrymir bod canolfannau naill ai'n ysgrifennu eu haseiniadau eu hunain neu'n addasu unrhyw aseiniadau y byddwn ni'n eu darparu i gwrdd ag anghenion ac adnoddau lleol.

Meini prawf sy'n cael eu cwmpasu	Tasg/Senario	Tystiolaeth asesu
1A.1, 1A.2, 2A.L11, 2A.L12, 2A.T1, 2A.T2, 2A.Rh1	<p>Rydych yn gweithio i gyflogwr mawr yn y sector gwasanaethau cyhoeddus. Mae'r cyflogwr yn cynllunio sut i wella'r ffordd y mae'n gweithio gyda chwsmeriaid. Mae'r cyflogwr eisiau gwybod sut mae gwasanaethau eraill yn gweithio gyda chwsmeriaid er mwyn iddo allu defnyddio arfer gorau. Rydych chi wedi cael y dasg o archwilio gwasanaeth cwsmeriaid mewnol ac allanol mewn dau wasanaeth cyhoeddus gwrthgyferbyniol. Unwaith y bydd hyn wedi cael ei wneud, bydd gennych y dasg o edrych ar y sgiliau gwaith sy'n cael eu defnyddio gan y ddau wasanaeth cyhoeddus gwrthgyferbyniol.</p> <p>Byddwch yn crynhoi'r wybodaeth hon mewn adroddiad ar gyfer y tîm rheoli i gefnogi eu proses gwneud penderfyniadau. Bydd yr adroddiad hwn yn ystyried y gwahanol fathau o gwsmeriaid a'r sgiliau gwaith sy'n cael eu defnyddio gan y gwasanaethau cyhoeddus i gwrdd ag anghenion cwsmeriaid.</p>	<p>Adroddiad ar gyfer y tîm rheoli.</p> <p>Dylai'r adroddiad gynnwys asesiad o sut mae anghenion cwsmeriaid yn cael eu cwrdd o fewn dau wasanaeth cyhoeddus gwrthgyferbyniol, a sut mae sgiliau gwaith yn cael eu defnyddio i gyflawni hyn.</p> <p>Nodiadau ymchwil a pharatoi gafodd eu defnyddio i baratoi'r adroddiad.</p>

Meini prawf sy'n cael eu cwmpasu	Tasg/Senario	Tystiolaeth asesu
<p>1B.3, 1B.4, 2B.LI3, 2B.LI4, 2B.T3, 2B.Rh2</p>	<p>Er mwyn dangos eich bod yn gallu gweithio mewn tîm byddwch yn cymryd rhan mewn dau senario/efelychiad gwasanaeth cyhoeddus:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. damwain ffordd lle bu gwrthdaro rhwng tryc a thri char, gyda phobl wedi eu hanafu 2. ymgyrch atal troseddu, wedi ei noddi gan yr heddlu, i atal achosion o fwrgleriaeth yn y gymuned leol. <p>Byddwch yn dewis gwahanol rolau i'w chwarae ym mhob sefyllfa, ac yn gwneud gwaith ymchwil ac yn paratoi ar gyfer eich rôl.</p> <p>Bydd angen i chi arddangos sgiliau gwaith perthnasol a phriodol ar gyfer y rôl honno, a gweithio mewn tîm i reoli'r ddwy sefyllfa.</p> <p>Cyn chwarae'r rolau, bydd angen i chi wneud ymchwil i rôl y swydd a roddwyd i chi ac i'r sgiliau gwaith fyddai'n ddisgwyliedig ar gyfer y rôl honno.</p> <p>Yn ystod y gweithgareddau chwarae rôl, bydd angen i chi ddangos nodweddion aelod tîm effeithiol, gan ddefnyddio sgiliau cyfathrebu, personol a rhyngpersonol priodol. Bydd eich perfformiad yn cael ei arsylwi a bydd angen i chi fod â thystiolaeth arall o'ch perfformiad. Gall hyn gynnwys adolygiadau gan eich cymheiriaid, logiau gweithredu, recordiadau a gwaith papur ysgrifenedig.</p> <p>Byddwch wedyn yn mynd ymlaen i adolygu eich perfformiad eich hun ac awgrymu gwelliannau. Rhaid i chi gwblhau asesiad o ba mor dda rydych chi'n credu eich bod wedi perfformio fel aelod tîm wrth chwarae rôl a hynny yn erbyn y safonau gofynnol gan adnabod cryfderau a meysydd ar gyfer gwella. Rhaid i chi ddefnyddio'r asesiad hwn i ddatblygu cynllun gweithredu i ddangos sut y gallwch wella eich sgiliau gwaith.</p>	<p>Nodiadau ymchwil a pharatoi ar gyfer y rôl a roddwyd i chi ym mhob senario, yn cynnwys y sgiliau gwaith fyddai disgwyl eu cael ar gyfer y rolau hynny, a sut y gallai'r sgiliau hynny gael eu cymhwyso o fewn y sefyllfa a roddwyd.</p> <p>Cofnodion arsylwi wedi eu llofnodi gan aseswr a thystiolaeth tyst gan eich athro, yn amlinellu eich perfformiad o fewn y gweithgareddau.</p> <p>Bydd tystiolaeth cymheiriaid hefyd yn darparu tystiolaeth o weithio'n effeithiol fel tîm.</p> <p>Logiau gweithredu a recordiadau, megis fideos.</p> <p>Gwerthusiad ysgrifenedig o effeithiolrwydd eich sgiliau cyfathrebu a gwaith eich hun, a sut y cafodd y rhain eu defnyddio wrth chwarae rôl.</p> <p>Cynllun gweithredu sy'n amlinellu meysydd ar gyfer gwella'r sgiliau gwaith perthnasol, fel yr amlygwyd gan eich gwerthusiad.</p>

Uned 3: Cyflogaeth yn y Gwasanaethau Cyhoeddus

Lefel: 1 a 2

Math o uned: **Dewisol arbenigol**

Oriau dysgu dan arweiniad: **30**

Dull Asesu: **Mewnol**

Cyflwyniad i'r uned

Ydych chi'n meddwl am weithio yn y gwasanaethau cyhoeddus? Ydych chi wedi edrych y tu hwnt i'r cyhoeddusrwydd cychwynnol am y swyddi sydd ar gael? Nod yr uned hon yw rhoi peth gwybodaeth fanwl i chi am swyddi sydd ar gael yn y gwasanaethau cyhoeddus.

Mae'r gwasanaethau cyhoeddus yn cynnig amrywiaeth eang o gyfleoedd gwaith. Mae rhai gwasanaethau'n gwisgo lifrau ond mae llawer mwy yn wasanaethau heb lifrau. Mae gan y rhan fwyaf o swyddi sydd ar gael yn y sector preifat rôl gyfatebol yn y gwasanaethau cyhoeddus.

Mae'r uned hon yn caniatáu i chi ymchwilio i'r prif waith y mae gwasanaethau cyhoeddus yn ei wneud. Fe gewch chi'r cyfle i edrych ar wasanaethau lifrau a rhai heb lifrau, a beth maen nhw'n ei wneud fel rhan o ddiwrnod gwaith nodweddiadol.

Bydd eich astudiaethau wedyn yn symud i edrych ar y cyfleoedd am waith ac amodau gwasanaeth. Mae hyn yn fwy nag astudio dim ond beth maen nhw'n ei wneud. Er enghraifft, ydych chi'n gwybod faint o wyliau y byddech chi'n disgwyl eu cael mewn blwyddyn? Ydych chi'n gwybod faint byddech chi'n cael eich talu? Bydd yr uned hon yn helpu i roi gwybod i chi am bethau fel hyn.

Byddwch hefyd yn archwilio'r gwahanol brosesau gwneud cais a phenodi sydd gan y gwahanol wasanaethau cyhoeddus. Byddwch yn dysgu am y gwahanol ofynion mynediad y bydd rhaid i chi eu bodloni yn ogystal â sut i wneud cais am swyddi yn y sector gwasanaethau cyhoeddus.

Byddwch hefyd yn dysgu am y gofynion y bydd angen i chi eu bodloni i gael eich penodi. Ar ôl i chi gwblhau'r uned hon yn llwyddiannus, byddwch mewn lle da i wneud penderfyniad gwybodus hysbys am ba swyddi y gallech fod am fynd i weithio ynddyn nhw, y gofynion y bydd angen i chi eu bodloni i wneud cais a chael eich penodi, a beth fyddwch chi'n ei wneud yn y swydd os byddwch yn llwyddo i gael y swydd honno.

Nodau dysgu

Yn yr uned hon byddwch yn:

A deall rheolau cyflogaeth ac amodau gwasanaeth yn y gwasanaethau cyhoeddus

B archwilio cyflogaeth yn y gwasanaethau cyhoeddus.

Nodau dysgu a chynnwys yr uned

Beth sydd angen ei ddysgu

Nod dysgu A: Deall rheolau cyflogaeth ac amodau gwasanaeth yn y gwasanaethau cyhoeddus

Testun A.1 Y gwaith sy'n cael ei wneud gan y gwasanaethau cyhoeddus

Mae modd rhannu'r sector gwasanaethau cyhoeddus yn wahanol fathau o grwpiau gwasanaethau cyhoeddus:

- gwasanaethau brys (gwasanaethau golau glas)
- lluoedd arfog
- awdurdodau lleol
- llywodraeth ganolog
- gwasanaethau'r sector gwirfoddol (trydydd sector).

Y prif waith y mae'r grwpiau hyn yn ei wneud yw:

- gwasanaethau brys (gwasanaethau golau glas)
  - gwaith arferol, e.e. patrôl ar droed, atal ac ymchwilio i droseddau, tawelu meddwl y gymuned
  - gwaith heb fod yn arferol, e.e. delio gyda digwyddiadau terfysgol potensial, dyletswyddau arbennig, diogelwch ar gyfer digwyddiadau mawr megis Gemau Olympaidd Llundain 2012
  - rolau mewn digwyddiadau mawr, e.e. cynnal y safle, casglu tystiolaeth, cadwyni cadw allan (security cordons), rheoli gwybodaeth, delio gyda thanau a damweiniau, chwilio ac achub, achud bywydau, darparu gofal meddygol
  - gwaith cymunedol
  - gwaith gweinyddol
  - gweithio gyda gwasanaethau cyhoeddus eraill
- lluoedd arfog
  - gwaith arferol, e.e. gwasanaeth gweithredol mewn sefyllfaoedd o wrthdaro, ymgyrchoedd cadw heddwch (peacekeeping missions), ymarferion milwrol, patrolau diogelwch, cynnal offer, dyletswyddau seremonïol megis newid y gwarchodlu
  - gwaith heb fod yn arferol, e.e. dyletswyddau seremonïol arbennig megis angladdau gwladol neu achlysuron gwladol
  - gwaith dyngarol
  - cymorth milwrol i'r gymuned sifil, e.e. llifogydd Boscastle, llifogydd Hull, darpariaeth amgen pan fydd y gwasanaeth tân ar streic, mewn digwyddiadau mawr
  - gwaith gweinyddol
  - gweithio gyda gwasanaethau cyhoeddus eraill
- awdurdodau lleol
  - arferol, e.e. gweithio gyda'r cyhoedd, dyrannu tai, cefnogi addysg, casglu ac ailgylchu gwastraff
  - gwaith heb fod yn arferol, e.e. digwyddiadau arbennig megis achlysuron chwaraeon mawr, delio gyda digwyddiadau megis llifogydd neu ddifrod amgylcheddol
  - gwaith gweinyddol
  - gweithio gyda gwasanaethau cyhoeddus eraill

parhad

Beth sydd angen ei ddysgu

- llywodraeth ganolog
  - gwaith arferol, e.e. gweinyddu adrannau ac asiantaethau'r llywodraeth, adrodd i weinidogion, ystyried strategaethau
  - gwaith heb fod yn arferol, e.e. ymateb i fygythiadau i ddiogelwch gwladol, amodau tywydd difrifol a digwyddiadau mawr eraill sy'n effeithio ar ardaloedd mwy
  - gwaith gweinyddol
  - cysylltu gyda gwasanaethau cyhoeddus eraill
- gwirfoddol (trydydd sector)
  - gwaith arferol, e.e. cynnig cyngor a darparu cefnogaeth neu ofal i bobl dan anfantais, codi arian, defnyddio arbenigedd i gefnogi'r cyhoedd, megis mynd i'r afael ag anghydraddoldebau iechyd, cynnig gwasanaethau proffesiynol gwirfoddol
  - gwaith gweinyddol
  - gall weithio i gefnogi'r gwasanaethau cyhoeddus.

Agweddau cadarnhaol a negyddol o weithio yn y gwasanaethau, e.e.:

- cadarnhaol – balchder, parch, cyfleoedd i deithio, datblygiad personol/proffesiynol
- negyddol – risg i'r hunan, potensial am ganfyddiad negyddol gan y cyhoedd, patrymau shifft gwrth-gymdeithasol, gweithio i ffwrdd oddi wrth deulu a ffrindiau (yn cynnwys dramor), straen, delio gyda sefyllfaoedd anodd (yn cynnwys marwolaethau a rhai wedi'u hanafu'n ddifrifol).

Testun A.2 Cyfleoedd gwaith yn y gwasanaethau cyhoeddus

Mae'r cyfleoedd gwaith sydd ar gael yn y gwasanaethau cyhoeddus yn cynnwys:

- swyddi yn y lluoedd arfog
  - gweithredol, e.e. morwr, môr-filwr brenhinol, rheoli trafndiaeth awyr (air traffic control), troedfilwyr, pobl sy'n trin arfau
  - anweithredol e.e. gweinyddol, meddygol, technegol
  - cefnogaeth sifiliaid, e.e. arlwyyo, glanhau
  - gwirfoddol, e.e. Y Fyddin Diriogaethol, Y Llynges Frenhinol neu'r Llu Awyr Brenhinol Wrth Gefn
- swyddi gwasanaethau brys (gwasanaethau golau glas)
  - gweithredol, e.e. cwnstabl yr heddlu, diffoddwr tân, parafeddyg, gwyliwr y glannau
  - anweithredol e.e. addysg gymunedol, technegydd ambiwlans
  - cefnogaeth sifiliaid, e.e. gweithredwyr ystafell reoli, rheolwyr digwyddiadau, swyddogion safle trosedd, swyddogion cefnogi cymunedol
  - cefnogaeth wirfoddol, e.e. cwnstabiailid arbennig, diffoddwyr tân wrth gefn, Ambiwylans Sant Ioan
- swyddi awdurdodau lleol
  - e.e. swyddog lles addysg, rheoli priffyrdd a thrafnidiaeth, cynnal a chadw a thai, cynorthwydd hamdden, gwaredu gwastraff
  - Gwasanaeth Prawf Cenedlaethol, e.e. swyddog prawf, rolau cefnogi ysgrifenyddol a thechnegol
- swyddi llywodraeth ganolog
  - gwasanaeth sifil, e.e. rolau rheoli a thechnegol, rolau adrannol megis logisteg y Weinyddiaeth Amddiffyn
  - gwasanaethau llysoedd, e.e. swyddog gweinyddu llysoedd, clerc i'r llys.

parhad

Beth sydd angen ei ddysgu**Testun A.3 Gwybod yr amodau gwasanaeth mewn gwahanol wasanaethau cyhoeddus**

Mae amodau gwaith yn gwahaniaethu o swydd i swydd o fewn y gwahanol wasanaethau cyhoeddus gyda gwahanol fanteision ac anfanteision. Mae amodau gwasanaeth yn cynnwys:

- strwythur cyflog mewn perthynas â'r rolau sy'n cael eu gwneud
- hawl i wyliau
- manteision (e.e. defnydd o gampfa, llety, yswiriant meddygol preifat)
- oedran ymddeol
- trefniadau pensiwn
- tâl salwch
- darpariaeth mamolaeth/tadolaeth
- patrymau shiftt
- mynediad i hyfforddiant a/neu addysg.

Nod dysgu B: Archwilio cyflogaeth yn y gwasanaethau cyhoeddus**Testun B.1 Prosesau gwneud cais a phenodi ar gyfer cyflogaeth yn y gwasanaethau cyhoeddus**

Pwrpas y broses gwneud cais a phenodi yw:

- bod pob gwasanaeth yn cyfeirio ei broses gwneud cais i recriwtio unigolion sy'n cwrdd ag anghenion rôl y swydd
- bod pob gwasanaeth wedi datblygu ei broses benodi i brofi'r sgiliau sydd eu hangen i weithredu'n llwyddiannus o fewn y gwasanaeth.

Er mwyn dilyn y broses gwneud cais bydd rhaid i unigolion gynnwys y canlynol:

- gofynion ymgeisio, e.e. addysgiadol, corfforol, meddygol, arall
- cwblhau ffurflenni cais – mathau o ffurflenni, yn cynnwys ceisiadau ar-lein
- darparu llythyrau cais, datganiadau personol a gwybodaeth gefnogol
- darparu CV – gwahanol fformatau, gwybodaeth hanfodol, arfer da ac arfer drwg.

Mae prosesau penodi'n cynnwys:

- profion:
  - mathau a phwrpas profion seicometrig
  - mathau eraill o brofion dethol yn cynnwys cwestiynau cymhwysedd, profion sgiliau sylfaenol, efelychiadau a chyflwyniadau
  - profion ffitrwydd corfforol
- cyfle cyfartal – sicrhau amrywiaeth mewn recriwtio
- gwahanol fathau o gyfweiliadau
- cod gwisg gofynnol
- paratoi ar gyfer cyfweiliad, e.e. trefniadau, cwestiynau potensial, ymchwil, sgiliau mewn cyfweiliad.

parhad

Beth sydd angen ei ddysgu**Testun B.2 Technegau chwilio am swydd**

- Gwahanol lwybrau gyrfa sydd ar gael i ddysgwyr gwasanaethau cyhoeddus, e.e. o fewn gwasanaethau brys (gwasanaethau golau glas), llywodraeth leol a chanolog, gwasanaethau gwirfoddol, lluoedd arfog.
- Defnyddio meini prawf ar gyfer chwilio am swyddi, e.e. mathau o swydd sydd o ddiddordeb personol.
- Archwiliad o'u sgiliau eu hunain: cryfderau a phrofiadau, meysydd ar gyfer gwella, sut i ddangos datblygiad sgiliau gofynnol.
- Paru eu sgiliau a'u diddordebau eu hunain mewn meysydd gwasanaethau cyhoeddus gyda swyddi penodol.
- Adnabod cyfleoedd addas, yn cynnwys y rhai lle gallai sgiliau gofynnol gael eu datblygu wrth weithio yn y swydd.
- Mannau i chwilio am swyddi gwag, e.e. gwefannau'r diwydiant, cronfeydd data swyddi, papurau newydd lleol a chenedlaethol, gwefannau chwilio am swyddi a phrofiad perthnasol i waith, asiantaethau recriwtio, cyfnodolion masnach, canolfannau gwaith, hysbysfyrddau'r gymuned leol, clywed gan eraill.

Testun B.3 CVs a ffurflenni cais

Dylai dysgwyr gynhyrchu ceisiadau ar gyfer y cyfle gwaith o'u dewis.

Dylid ystyried y canlynol:

- Dylai strwythur a gosodiad y cais ddefnyddio iaith a thôn priodol.
- Cysylltu gwybodaeth bersonol, sgiliau a phrofiad a enillwyd gyda'r sgiliau sydd eu hangen yn y cyfle gwaith a ddewiswyd.
- Adnabod gwybodaeth a galluoedd technegol penodol, addysg, hyfforddiant, profiad gwaith perthnasol, hobiau a diddordebau perthnasol.
- Gosod sgiliau o fewn cyd-destun clir sy'n berthnasol i'r cyfle gwaith a ddewiswyd.
- Crynhoi sgiliau perthnasol.
- Mynegiant o ddiddordeb/symbyliad ar gyfer cyfleoedd gwaith a ddewiswyd.

Meini prawf asesu

Lefel 1	Lefel 2 Llwyddo	Lefel 2 Teilyngdod	Lefel 2 Rhagoriaeth
Nod dysgu A: Deall rheolau cyflogaeth ac amodau gwasanaeth yn y gwasanaethau cyhoeddus			
1A.1 Amlinellu'r amrywiaeth o waith sy'n cael ei wneud gan ddau wasanaeth cyhoeddus gwrthgyferbyniol. #	2A.LI1 Disgrifio, gan ddefnyddio enghreifftiau perthnasol, yr amrywiaeth o waith sy'n cael ei wneud gan dri gwasanaeth cyhoeddus gwrthgyferbyniol. #	2A.T1 Cymharu'r amrywiaeth o waith sy'n cael ei wneud gan dri gwasanaeth cyhoeddus gwrthgyferbyniol.	2A.Rh1 Gwerthuso manteision ac anfanteision cyflogaeth mewn tri gwasanaeth cyhoeddus gwrthgyferbyniol.
1A.2 Adnabod swyddi sydd ar gael mewn dau wasanaeth cyhoeddus gwrthgyferbyniol. #	2A.LI2 Esbonio'r gofynion ar gyfer swyddi sydd ar gael mewn tri gwasanaeth cyhoeddus gwrthgyferbyniol. #	2A.T2 Cymharu'r gofynion ar gyfer swyddi sydd ar gael mewn tri gwasanaeth cyhoeddus gwrthgyferbyniol.	

Lefel 1	Lefel 2 Llwyddo	Lefel 2 Teilyngdod	Lefel 2 Rhagoriaeth
Nod dysgu B: Archwilio cyflogaeth yn y gwasanaethau cyhoeddus			
1B.3 Adnabod y broses gwneud cais a phenodi ar gyfer swydd yn y gwasanaethau cyhoeddus.	2B.LI3 Disgrifio'r broses gwneud cais a phenodi ar gyfer dwy swydd yn y gwasanaethau cyhoeddus o blith dau wasanaeth cyhoeddus gwrthgyferbyniol.	2B.T3 Cymharu'r broses gwneud cais a phenodi ar gyfer dwy swydd yn y gwasanaethau cyhoeddus o blith dau wasanaeth cyhoeddus gwrthgyferbyniol.	2B.Rh2 Dadansoddi'r broses gwneud cais a phenodi ar gyfer dwy swydd yn y gwasanaethau cyhoeddus o blith dau wasanaeth cyhoeddus gwrthgyferbyniol.
1B.4 Defnyddio technegau chwilio am swydd i ddod o hyd i ddau gyfle swydd addas yn y sector gwasanaethau cyhoeddus gan ddefnyddio ffynonellau gwybodaeth a roddwyd, gyda chefnogaeth. #	2B.LI4 Defnyddio technegau chwilio am swydd i ddod o hyd i ddau gyfle swydd addas yn y sector gwasanaethau cyhoeddus gan ddefnyddio ffynonellau gwybodaeth a ymchwiliwyd. #	2B.T4 Cymharu addasrwydd ar gyfer dau gyfle gwaith a ddewiswyd yn y gwasanaethau cyhoeddus, gan adnabod meysydd ar gyfer gwella eu sgiliau eu hunain. #	2B.Rh3 Gwerthuso eu haddasrwydd eu hunain ar gyfer dau gyfle gwaith a ddewiswyd yn y gwasanaethau cyhoeddus, gan argymhell yr opsiwn mwyaf addas. #
1B.5 Cwblhau cais ysgrifenedig ar gyfer swydd wag o'u dewis gan ddefnyddio iaith a thôn briodol, gydag arweiniad. #	2B.LI5 Cynhyrchu cais ysgrifenedig wedi'i strwythuro ar gyfer swydd wag o'u dewis gan ddefnyddio iaith a thôn briodol. #	2B.T5 Cynhyrchu cais ysgrifenedig manwl wedi'i strwythuro, gan ddefnyddio iaith a thôn briodol, sy'n cwrdd â gofynion swydd wag addas. #	2B.Rh4 Cynhyrchu cyflwyniad trefnus o gais ysgrifenedig, sy'n addas at y pwrpas ac yn cwrdd yn llawn â gofynion y swydd wag a ddewiswyd. #

*Cyfle i asesu sgiliau mathemategol

#Cyfle i asesu sgiliau Cymraeg

Arweiniad i athrawon

Adnoddau

Nid oes angen unrhyw adnoddau arbennig ar gyfer yr uned hon.

Canllaw asesu

Caiff yr uned hon ei hasesu'n fewnol gan y ganolfan a'i dilysu'n allanol gan Pearson. Darllenwch y canllaw hwn ochr yn ochr ag *Adran 8: Asesu mewnol*.

Gallai senario swyddfa gyrfaedd neu arddangosfa gyrfaedd fod yn addas ar gyfer asesu'r uned hon.

Nod dysgu A

Bwriad y nod dysgu hwn yw datblygu gwybodaeth am y cyfleoedd gwaith sy'n bodoli ar draws yr amrediad o wasanaethau cyhoeddus. Mae'n bwysig bod dysgwyr yn cael eu hannog i wneud ymchwil i amrediad mor eang â phosibl i'w galluogi i wneud penderfyniadau gwybodus yn y dyfodol. Mae'r gair 'gwrthgyferbyniol' yn dangos y dylai tystiolaeth gael ei chynhyrchu gan edrych ar yr ystod o wasanaethau cyhoeddus, yn cynnwys gwasanaethau cyhoeddus, gwasanaethau brys (gwasanaethau golau glas), awdurdodau lleol a llywodraeth ganolog.

Ar gyfer **2A.LI1**: rhaid i ddysgwyr wneud ymchwil i'r gwaith sy'n cael ei wneud gan dri gwasanaeth cyhoeddus gwrthgyferbyniol. Dylent sicrhau bod y disgrifiad y maent yn ei ddarparu wedi'i ysgrifennu yn eu geiriau eu hunain, ac wedi ei gefnogi gan enghreifftiau perthnasol yn dangos gwaith arferol a heb fod yn arferol sy'n cael ei wneud gan bob un o'r gwasanaethau a ddewiswyd. Rhaid i'r gwasanaethau cyhoeddus sy'n cael eu dewis ddod o wahanol grwpiau o wasanaethau cyhoeddus. Dylai tystiolaeth ddangos trosolwg eang o'r gwaith sy'n cael ei wneud gan y gwasanaethau yn gyffredinol, yn hytrach na'r swyddi penodol o fewn y gwasanaethau. Gall tystiolaeth ar gyfer y maen prawf hwn ddod o ddadansoddi astudiaeth achos, neu yn dilyn ymweliad gan siaradwr gwadd neu ymweliad â gwasanaeth cyhoeddus.

Ar gyfer **2A.LI2**: rhaid i ddysgwyr esbonio'r gofynion ar gyfer swyddi sydd ar gael mewn tri gwasanaeth cyhoeddus gwrthgyferbyniol. Rhaid i ddysgwyr gasglu gwybodaeth sy'n berthnasol i'r swyddi sydd ar gael mewn tri gwasanaeth cyhoeddus gwrthgyferbyniol. Rhaid i'r gwasanaethau cyhoeddus gael eu dewis o wahanol grwpiau o wasanaethau cyhoeddus. Dylai tystiolaeth ddangos trosolwg eang o'r gwaith sy'n cael ei wneud gan swyddi penodol o fewn y gwasanaethau, yn hytrach nag o'r gwasanaethau yn gyffredinol. Rhaid i ddysgwyr hefyd ystyried yr amodau gwasanaeth ar gyfer pob swydd, megis y budd a'r pwysigrwydd ychwanegol o aelodaeth campfa ar gyfer y lluoedd arfog yn wyneb natur gorfforol y swydd. Gall tystiolaeth ar gyfer hyn fod yn gyflwyniad amlgyfryngol neu'n gyflwyniad ar ffurf ffair gyrfaedd. Gallai'r dysgwyr wedyn gynhyrchu taflen sy'n casglu'r wybodaeth at ei gilydd ac yn ei chyflwyno mewn ffordd sy'n hwylus i'r defnyddiwr.

Ar gyfer **2A.T1**: rhaid i ddysgwyr wneud cymariaethau rhwng y gwaith mae'r tri gwasanaeth cyhoeddus gwrthgyferbyniol yn ei wneud. Gall hyn fod ar ffurf cyflwyniad amlgyfryngol neu adroddiad ysgrifenedig. Dylai'r dysgwr ddarparu tystiolaeth sy'n esbonio'r tebygrwydd a'r gwahaniaethau rhwng y gwaith sy'n cael ei wneud gan y gwasanaethau a ddewiswyd.

Ar gyfer **2A.T2**: rhaid i ddysgwyr gymharu'r gofynion ar gyfer swyddi sydd ar gael mewn tri gwasanaeth cyhoeddus gwrthgyferbyniol. Gallai hyn fod yn asesiad ymarferol lle mae'r dysgwr yn cymryd rhan mewn ffair gyrfaedd, yn cyflwyno

gwybodaeth i ddysgwyr iau ac yn esbonio'r cyfleoedd gwaith yn y gwasanaethau cyhoeddus. Byddai hyn yn rhoi'r cyfle i'r dysgwyr ddangos dyfnder eu gwybodaeth yn ogystal â'u gallu i gyflwyno tystiolaeth lafar i gefnogi eu canfyddiadau. Os caiff yr arddull asesu hwn ei ddefnyddio, dylai tystiolaeth fideo a/neu dystion a chofnodion arsylwi gael eu defnyddio i gefnogi dyfarnu'r maen prawf.

Ar gyfer **2A.Rh1**: rhaid i ddysgwyr werthuso manteision ac anfanteision y gofynion cyflogaeth mewn tri gwasanaeth cyhoeddus gwrthgyferbyniol. Dylid dewis o leiaf ddwy swydd wahanol ar gyfer pob un o'r gwasanaethau cyhoeddus gafodd eu dewis. Gall tystiolaeth ar gyfer hyn fod ar ffurf adroddiad ysgrifenedig yn dilyn y ffair gyrfaeodd.

Ar gyfer **1A.1**: rhaid i ddysgwyr amlinellu'r amrediad o waith sy'n cael ei wneud gan wasanaethau cyhoeddus. Rhaid i'r dysgwr fod wedi dewis o leiaf ddau wasanaeth cyhoeddus gwrthgyferbyniol i gyflawni'r maen prawf hwn. Rhaid i'r gwasanaethau cyhoeddus sy'n cael eu dewis ddod o wahanol grwpiau o wasanaethau cyhoeddus.

Ar gyfer **1A.2**: rhaid i ddysgwyr adnabod y swyddi sydd ar gael mewn dau wasanaeth cyhoeddus gwrthgyferbyniol. Dylid dewis o leiaf ddwy swydd wahanol ar gyfer y gwasanaethau cyhoeddus a ddewiswyd a rhaid ystyried amodau gwasanaeth. Rhaid i'r swyddi gwasanaethau cyhoeddus gael eu dewis o wahanol grwpiau o wasanaethau cyhoeddus.

Nod dysgu B

Mae'n bwysig bod dysgwyr yn cael y cyfle i wneud ymchwil i ofynion mynediad gwahanol swyddi gwasanaethau cyhoeddus. Bydd hyn yn eu galluogi i wneud penderfyniadau am eu dewis yrfa ac adnabod sut i baratoi cais. Gellir gwahodd swyddogion gyrfaeodd o'r gwasanaethau unigol i'r ganolfan i siarad gyda dysgwyr am eu gofynion mynediad a'r sgiliau angenrheidiol. Fodd bynnag, dylid dweud wrth y siaradwyr gwadd nad cyfle i recriwtio yw hyn ond mai'r pwrpas yw helpu dysgwyr i baratoi ar gyfer gwneud cais i'r gwasanaethau.

Mae modd cael gafael ar wybodaeth a phecynnau recriwtio gan lawer o'r gwasanaethau cyhoeddus (wedi eu hargraffu ac ar-lein), felly mae'n bosibl fod gan athrawon yr wybodaeth sydd ei hangen ar ddysgwyr i gwblhau eu cais.

Ar gyfer **2B.LI3**: rhaid i ddysgwyr ddisgrifio'r broses gwneud cais a phenodi ar gyfer dwy swydd yn y gwasanaethau cyhoeddus. Dylai'r dystiolaeth gwmpasu dau wasanaeth cyhoeddus gwrthgyferbyniol, yn trafod amrywiaeth o gategoriâu sydd wedi eu nodi yng nghynnwys yr uned. Dylai'r dysgwyr sicrhau eu bod yn adnabod y camau gwahanol, a hefyd eu bod yn eu disgrifio yn nhermau beth maen nhw'n ei brofi mewn perthynas â'r gwaith sy'n cael ei wneud yn y rôl. Gallai tystiolaeth ar gyfer y maen prawf asesu hwn fod ar ffurf taflenni neu bosteri ysgrifenedig neu gyflwyniadau llafar.

Ar gyfer **2B.LI4**: rhaid i ddysgwyr ddefnyddio technegau chwilio am swydd i ddod o hyd i ddau gyfle swydd addas yn y sector gwasanaethau cyhoeddus gan ddefnyddio ffynonellau gwybodaeth a ymchwiliwyd. Mae angen i ddysgwyr wneud ymchwil yn annibynnol. Ni ddylent ddibynnu ar swyddi gwag sy'n cael eu darparu gan athrawon a byddant yn gwneud eu gwaith yn annibynnol, gan ddefnyddio deunydd ffynhonnell priodol, megis cyfleoedd sy'n cael eu hysbysebu, neu drwy fynd at sefydliadau gwasanaethau cyhoeddus i ganfod cymaint â phosibl am gyfleoedd cyflogaeth.

Ar gyfer **2B.LI5**: rhaid i ddysgwyr gynhyrchu cais ysgrifenedig wedi'i strwythuro ar gyfer swydd wag o'u dewis gan ddefnyddio iaith a thôn briodol. Dylai dysgwyr sicrhau fod yr wybodaeth y maent yn ei darparu wedi'i strwythuro i gyfathrebu'r wybodaeth yn glir. Rhaid iddynt ymateb yn briodol yn ôl gofynion y swydd wag, e.e. CV neu lythyr cais.

Ar gyfer **2B.T3**: rhaid i ddysgwyr gymharu'r broses gwneud cais a phenodi ar gyfer dwy swydd yn y gwasanaethau cyhoeddus o ddau wasanaeth cyhoeddus gwrthgyferbyniol. Rhaid i'r swyddi a ddewisir fod o wahanol grwpiau o wasanaethau cyhoeddus.

Ar gyfer **2B.T4**: rhaid i ddysgwyr gymharu eu haddasrwydd ar gyfer dau gyfle gwaith a ddewiswyd yn y gwasanaethau cyhoeddus. Rhaid i ddysgwyr asesu eu hunain am eu cryfderau, gan baru eu gwybodaeth, eu sgiliau a'u gallu i ofynion y swydd er mwyn nodi meysydd ar gyfer gwella.

Ar gyfer **2B.T5**: rhaid i ddysgwyr gynhyrchu cais ysgrifenedig manwl, wedi'i strwythuro, sy'n cwrdd â gofynion y swydd wag a ddewiswyd. Rhaid i'r wybodaeth yn y cais ymateb yn uniongyrchol i ofynion y swydd wag gan roi'r manylion priodol.

Ar gyfer **2B.Rh2**: rhaid i ddysgwyr ddadansoddi'r broses gwneud cais a phenodi ar gyfer dwy swydd gwasanaethau cyhoeddus, pob un o wahanol grŵp o wasanaethau cyhoeddus. Gall hyn ddangos effeithiolrwydd y broses gwneud cais a phenodi ar gyfer y gwasanaethau cyhoeddus.

Ar gyfer **2B.Rh3**: rhaid i ddysgwyr werthuso eu haddasrwydd ar gyfer dau gyfle swydd yn y gwasanaethau cyhoeddus. Dylent gynnal archwiliad o'u sgiliau personol eu hunain, gan ffocysu ar gryfderau a phrofiad, gan baru'r rhain gyda gofynion y cyfleoedd gwaith gafodd eu dewis. Dylai dysgwyr ddarparu argymhelliad o'r opsiwn mwyaf addas ar eu cyfer eu hunain, gan gyfiawnhau'r dewis.

Ar gyfer **2B.Rh4**: rhaid i ddysgwyr gynhyrchu cyflwyniad trefnus o gais ysgrifenedig, sy'n addas at y pwrpas ac sy'n cwrdd yn llawn â gofynion y swydd wag a ddewiswyd. Rhaid i'r cais fod wedi'i drefnu mewn modd sy'n hawdd ei ddarllen ac yn rhoi gwybod i gyflogwyr gyda manylion priodol am sut y mae'r dysgwr yn cwrdd â gofynion y swydd wag, ac am ei addasrwydd ar gyfer y gwaith.

Ar gyfer **1B.3**: rhaid i ddysgwyr adnabod y broses gwneud cais a phenodi ar gyfer swydd yn y gwasanaethau cyhoeddus. Mae'r cynnwys yn darparu arweiniad ar yr ymdriniaeth a ddisgwylir.

Ar gyfer **1B.4**: rhaid i ddysgwyr ddefnyddio technegau chwilio am swydd i ddod o hyd i ddau gyfle swydd addas yn y sector gwasanaethau cyhoeddus gan ddefnyddio ffynonellau gwybodaeth a roddwyd. Gall dysgwyr dderbyn rhestr o ffynonellau gwybodaeth addas, lle gallant ddod o hyd i gyfleoedd cyflogaeth addas o fewn gwasanaethau cyhoeddus.

Ar gyfer **1B.5**: rhaid i ddysgwyr gwblhau cais ysgrifenedig ar gyfer swydd wag o'u dewis gan ddefnyddio iaith a thôn briodol. Gellir darparu enghreifftiau o CVau neu lythyrau cais ar gyfer y dysgwyr.

Awgrymiadau ar gyfer amlinelliadau tasgau asesu

Mae'r tabl isod yn dangos rhaglen o amlinelliadau tasgau asesu posibl sy'n cwmpasu'r meini prawf asesu. Arweiniad yw hwn, ac awgrymir bod canolfannau naill ai'n ysgrifennu eu haseiniadau eu hunain neu'n addasu unrhyw aseiniadau y byddwn ni'n eu darparu i gwrdd ag anghenion ac adnoddau lleol.

Meini prawf sy'n cael eu cwmpasu	Tasg/Senario	Tystiolaeth asesu
1A.1, 1A.2, 2A.Ll1, 2A.Ll2, 2A.T1, 2A.T2, 2A.Rh1	<p>Rydych yn cynnal arddangosfa ar gyfer rhai sy'n gadael yr ysgol/ coleg sydd â diddordeb mewn gweithio yn y gwasanaethau cyhoeddus er mwyn iddynt allu dysgu am y gyrfâu sydd ar gael.</p> <p>Cyn cynnal yr arddangosfa, bydd angen i chi benderfynu pa dri gwasanaeth cyhoeddus fydd yn cael eu cynnwys. Dylech baratoi atebion i gwestiynau am weithio yn y gwasanaethau cyhoeddus hynny, megis:</p> <ul style="list-style-type: none"> • y math o waith sydd ar gael yn eich ardal • y gofynion ar gyfer y swyddi yn y gwasanaethau hyn, yn cynnwys amodau gwasanaeth megis cyflog, hawliau gwyliau a buddion • manteision ac anfanteision cyflogaeth yn y gwasanaethau hyn. <p>Bydd angen i chi hefyd baratoi gwybodaeth glir a hygyrch am adnoddau ar gyfer ymchwil bellach ar gyfer y rhai sy'n mynychu.</p>	<p>Gweithgaredd ymarferol: (ffair gyrfâu), gyda chefnogaeth tystiolaeth ffotograffig a chofnod arsylwi.</p> <p>Rhaid i chi gynnal arddangosfa ar gyfer rhai sy'n gadael yr ysgol/ coleg lle byddwch yn darparu gwybodaeth am weithio yn y gwasanaethau cyhoeddus.</p> <p>Llafar: rhaid i chi baratoi eich atebion i gwestiynau, gyda chefnogaeth tystiolaeth gan dystion.</p> <p>Tystiolaeth ysgrifenedig: rhaid i chi gyflwyno:</p> <ul style="list-style-type: none"> • taflen wybodaeth sy'n cynnwys tri gwasanaeth cyhoeddus a'r gwaith y maent yn ei wneud • enghraifft o dair swydd wrthgyferbyniol a'r gofynion cysylltiedig a'r amodau gwasanaeth • manteision ac anfanteision cyflogaeth ym mhob un o'r tri gwasanaeth cyhoeddus a ddewiswyd.

Meini prawf sy'n cael eu cwmpasu	Tasg/Senario	Tystiolaeth asesu
<p>1B.3, 1B.4, 1.B5, 2B.LI3, 2B.LI4, 2B.LI5, 2B.T3, 2B.T4, 2B.Rh2, 2B.Rh3</p>	<p>Byddwch yn gwneud ymchwil i'r trefnau gwneud cais a phenodi sy'n cael eu defnyddio ar gyfer swyddi yn y sector gwasanaethau cyhoeddus ac yn gweld beth yw'r gofynion.</p> <p>Penderfynwch pa fath o gyflogaeth y mae gennych ddiddordeb ynddi a defnyddiwch dechnegau chwilio am swydd i wneud ymchwil i ddau gyfle gwaith o'ch dewis. Gwerthuswch eich addasrwydd ar gyfer y rolau gan argymhell yr opsiwn mwyaf addas.</p> <p>Ar gyfer y dewis swydd, cwblhewch broses gwneud cais ysgrifenedig. Rhaid i hwn ddangos eich bod yn cwrdd â gofynion y swydd wag.</p> <p>Byddwch yn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • rhestru'r ffynonellau gwybodaeth a ddefnyddiwyd i ymchwilio i gyflogaeth yn y gwasanaethau cyhoeddus • cynhyrchu crynodeb o'r dystiolaeth rydych wedi ei chanfod, yn cynnwys cymhariaeth o swyddi ac asesiad personol i ddewis un sy'n addas i chi'ch hun • cwblhau ffurflen gais ar gyfer un rôl mewn gwasanaeth cyhoeddus, gan ddangos sut rydych yn cwrdd yn llawn â gofynion y swydd wag a ddewiswyd. 	<p>Nodyn ar yr ymchwil gafodd ei gwneud ar gyfer dau gyfle swydd, ac amlinelliad o'r technegau a ddefnyddiwyd ar gyfer chwilio am swydd.</p> <p>Archwiliad sgiliau, yn amlinellu eich cryfderau a'ch profiad eich hun, a sut y mae'r rhain yn berthnasol i ddau gyfle swydd a ddewiswyd.</p> <p>Adroddiad ysgrifenedig, yn argymhell yr opsiwn swydd mwyaf addas a meysydd ar gyfer gwella.</p> <p>Cais am swydd wedi'i gwblhau sy'n:</p> <ul style="list-style-type: none"> • strwythuredig • addas at y diben • cwrdd â gofynion y swydd.

Uned 4: Gwasanaethau Cyhoeddus a Gwarchod y Gymuned

Lefel: 1 a 2

Math o uned: **Dewisol arbenigol**

Oriau dysgu dan arweiniad: **30**

Dull Asesu: **Mewnol**

Cyflwyniad i'r uned

Yn yr uned hon fe gewch y cyfle i archwilio rhai o'r sefydliadau gwasanaethau cyhoeddus sy'n helpu i warchod ein cymunedau, ac edrych yn union beth maen nhw'n ei wneud. Efallai y bydd peth o hyn yn syndod i chi. Oeddech chi'n gwybod, er enghraifft, fod yr RNLI yn gweithio i'ch cadw'n ddiogel pan fydd trychineb fel llifogydd yn digwydd, neu fod Byddin yr Iachawdwriaeth yn helpu gyda bwyd a blancedi?

Mae'r DU yn gymdeithas aml-ethnig, aml-ddiwyllynnol sy'n cynnwys cymunedau ar wahân a rhai cyd-gysylltiedig. Bydd yr uned hon yn ystyried sut mae'r gwasanaethau cyhoeddus yn gweithredu i warchod buddiannau cymunedau penodol yn ogystal â'r wlad gyfan.

Byddwch hefyd yn gwneud ymchwil i sut mae'r gwasanaethau cyhoeddus yn gweithio gyda'i gilydd i reoli peryglon a risgiau. Byddwch yn edrych yn fanylach ar y math o berygl neu risg y maen nhw'n ein gwarchod ni rhagddyn nhw, a sut y gall aelodau o'r cyhoedd helpu i leihau'r risgiau sy'n wynebu ein cymunedau. Byddwch yn archwilio rhai o'r sefydliadau sy'n helpu i'n gwarchod ni a'r ffordd y maen nhw'n gwneud hynny.

Byddwch ym meddwl am lawer o faterion, yn cynnwys pwy sy'n gweithredu mewn achosion o lifogydd, sut y byddwn yn mynd i'r afael â materion amgylcheddol, cemegion a gwaredu gwastraff yn ddiogel, a pha sefydliadau sy'n gweithio gyda'i gilydd i amddiffyn yr henoed a phobl ag anableddau.

Meddylwch am y peth – mae tua chwarter yr holl bobl sy'n gweithio yn y DU yn gweithio yn y gwasanaethau cyhoeddus. Mae siawns dda y byddwch chithau'n gwneud hynny, pa waith bynnag y byddwch yn mynd i'w wneud. Un diwrnod, efallai y byddwch chi'n rhan o hyn i gyd, ond hyd yn oed os nad ydych chi'n rhan ohono, heb os byddwch yn falch fod y gwasanaethau cyhoeddus ar gael.

Nodau dysgu

Yn yr uned hon byddwch yn:

A archwilio sefydliadau allweddol sy'n gweithio i warchod cymunedau

B deall sut mae peryglon a risgiau i unigolion a chymunedau'n cael eu rheoli gan y gwasanaethau cyhoeddus

Nodau dysgu a chynnwys yr uned

Beth sydd angen ei ddysgu
<p>Nod dysgu A: Archwilio sefydliadau allweddol sy'n gweithio i warchod cymunedau</p> <p>Testun A.1 Mathau o gymunedau</p> <p>Caiff cymunedau eu diffinio mewn gwahanol ffyrdd:</p> <ul style="list-style-type: none"> • cymunedau daearyddol – y rhai sydd wedi eu cyfyngu i ardal benodol, e.e. awdurdod lleol • cymunedau rhithwir – cwrdd â'i gilydd yn y seibrofod, e.e. cyfryngau cymdeithasol • cymunedau diwylliannol a chrefyddol – yn cynnwys rhai sy'n rhannu diwylliant neu grefydd cyffredin, e.e. Islam • cymunedau ethnig – yn cynnwys pobl o'r un cefndir ethnig, neu gefndir tebyg • cymunedau seiliedig ar oedran – grwpiau'n cael eu hadnabod gan oedran, e.e. rhai yn eu harddegau, yr henoed. <p>Mae angen gwarchod gwahanol gymunedau mewn ffyrdd gwahanol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • mae angen gwarchod cymunedau daearyddol rhag salwch, troseddau ac ymddygiad gwrthgymdeithasol • mae angen gwarchod cymunedau rhithwir rhag materion megis y posibilrwydd o gam-drin plant a thwyll/trosedd hunaniaeth • mae angen gwarchod cymunedau crefyddol rhag anoddefgarwch a chyfyngiadau ar yddid i addoli • mae angen gwarchod cymunedau ethnig rhag camdriniaeth ethnig a rhagfarn • mae angen gwarchod cymunedau seiliedig ar oedran rhag materion megis cam-drin plant, camdefnyddio cyffuriau ac effeithiau oedran/gwendid. <p>Testun A.2 Sut mae'r gwasanaethau cyhoeddus yn gwasanaethu anghenion cymunedau penodol.</p> <p>Mae modd rhannu'r sector gwasanaethau cyhoeddus yn wahanol fathau o grwpiau gwasanaethau cyhoeddus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • gwasanaethau brys (gwasanaethau golau glas) • lluoedd arfog • awdurdodau lleol • llywodraeth ganolog • gwasanaethau'r sector gwirfoddol (trydydd sector). <p>Mae'r grwpiau hyn yn gweithio i warchod pob cymuned a byddant yn ffocysu eu gwaith yn benodol ar anghenion cymunedau unigol lle mae angen hynny.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gwasanaethau brys   <ul style="list-style-type: none"> ○ yr heddlu – cyflwynodd yr heddlu blismona cymunedol i roi mwy o lais i bobl leol ynghylch swyddogion unigol a'r ffordd y mae eu hardal yn cael ei phlisma; mae cwnstabiliaid arbennig a Swyddogion Cymorth Cymunedol yr Heddlu (PCSOau) yn cael eu clustnodi i ardaloedd arbennig ○ gwasanaeth tân ac achub – yn darparu gwasanaethau atal tân, e.e. darparu cyfleusterau hyfforddi a hamdden ar gyfer pobl ifanc dan anfantais, darparu larymau tân am ddim a'u gosod i'r henoed ○ gwasanaeth ambiwlans – yn darparu cludiant wedi'i drefnu ymlaen llaw i gleifion, e.e. o'r cartref i'r ysbyty.

parhad

Beth sydd angen ei ddysgu

- Lluoedd arfog
  - Y Fyddin Brydeinig – yn darparu cefnogaeth pan fydd argyfyngau lleol yn digwydd, e.e. helpu'r gymuned leol yn ystod llifogydd Swydd Efrog yn 2012
  - Y Llynges Frenhinol – yn gweithio gyda chymunedau lleol i ddarparu canolfannau cymunedol a gweithgareddau cysylltiedig
  - Y Llu Awyr Brenhinol – yn gweithio gyda gwirfoddolwyr ac weithiau gydag asiantaethau preifat, e.e. i ddarparu gwasanaethau achub mynydd i sifiliaid o ddringwyr sy'n mynd i drafferth.
- Gwasanaethau llywodraeth leol a chanolog – yn targedu gwasanaethau ar gyfer cymunedau cenedlaethol a lleol drwy:
  - gynllunio argyfwng, e.e. drwy weithio gyda mudiadau'r sector gwirfoddol (trydydd sector) i baratoi ar gyfer digwyddiadau mawr megis damweiniau trên ac ymosodiadau terfysgol
  - addysg, e.e. awdurdodau lleol yn sicrhau bod darpariaeth yn cael ei gwneud i blant sydd â Saesneg fel iaith ychwanegol
  - iechyd, e.e. ymysg llawer o faterion perthnasol eraill, rhaid i weithwyr gofal iechyd ystyried anghenion diwylliannol a chrefyddol unigolion ynghylch gwyleidd-dra (modesty) a derbyn, neu fel arall, triniaeth gan rywun o'r rhyw arall.
  - gwasanaethau hamdden, e.e. rhaid i ddarparwyr gwasanaethau hamdden sicrhau nad yw unigolion ag anableddau a'r henoed dan anfantais yn sgil diffyg mynediad i gyfleusterau hamdden/chwaraeon
  - gwasanaethau gwirfoddol (trydydd sector) gan gynnwys: Shelter (cefnogaeth i'r digartref), RNL (yn gweithio i achub bywydau ar y môr ac mewn dyfroedd eraill), Byddin yr Iachawdwriaeth (yn darparu amrywiaeth o wasanaethau i helpu gwarchod pobl sy'n agored i niwed neu bobl yr ymylon).

Nod dysgu B: Deall sut mae peryglon a risgiau i unigolion a chymunedau'n cael eu rheoli gan y gwasanaethau cyhoeddus**Testun B.1 Peryglon a risgiau**

Mathau o beryglon neu risgiau:

- trychinebau naturiol, e.e. llifogydd a chlefydau
- peryglon sy'n cael eu hachosi gan weithgareddau pobl, e.e. troseddau ac ymddygiad gwrthgymdeithasol
- lles cymdeithasol, e.e. gwarchod rhag creulondeb, diogelu plant, gwarchod yr henoed a'r anabl
- methiannau gyda thechnoleg neu gamsyniadau gan bobl, e.e. damweiniau trên, car ac awyren
- peryglon amgylcheddol, e.e. materion ynghylch gwaredu gwastraff y cartref a gwastraff cemegol
- terfysgaeth
- osgoi peryglon
  - cynllunio wrth gefn (mewn argyfwng), e.e. cloddio ffosydd a gosod bagiau tywod cyn unrhyw lifogydd y mae disgwyl iddynt ddigwydd
  - osgoi peryglon yn y gwaith (iechyd a diogelwch, asesu risgiau), e.e. asesiad iechyd a diogelwch mewn maes, e.e. mewn ffatrioedd a sefydliadau cynhyrchu i osgoi damweiniau potensial a chreu cynlluniau gweithredu ar gyfer adegau pan fydd damweiniau'n digwydd.

parhad

Beth sydd angen ei ddysgu**Testun B.2 Cyfranogiad unigol mewn gwarchod cymunedol**

- Gall pobl ifanc ymuno ag Ambiwlans Sant Ioan, neu eu llu heddlu/gwasanaeth tân ac achub lleol fel cadetiaid.
- Gwarchod y Gymdogaeth, Gwyllo Cyflymder, Gwarchod Ffermydd, grwpiau gweithredu.
- Amddiffyn plant, e.e. wrth weithio gydag elusen fel Achub y Plant.
- Heddlu Arbennig.
- Timau troseddau ieuenctid.
- Ynadon.
- Ailgylchu gwastraff i warchod yr amgylchedd.

Testun B.3 Mathau o weithio amlasiantaethol

Yn aml bydd nifer o sefydliadau sector cyhoeddus yn dod ynghyd i ddarparu amddiffyniad ar gyfer cymunedau. Mae angen i ddysgwyr ddeall sut mae gwasanaethau cyhoeddus yn mabwysiadu dulliau amlasiantaethol i'r rhan fwyaf o beryglon a risgiau:

- bydd trychinebau naturiol, e.e. llifogydd, yn cynnwys yr heddlu, gwasanaethau tân ac achub, awdurdodau lleol, adrannau llywodraeth ganolog megis Defra, elusennau achub 4 x 4, RNLI
- bydd materion iechyd, e.e. ymgyrchoedd gwrth ysmegu, yn cynnwys Yr Adran Iechyd, awdurdodau lleol, ysgolion, y GIG, elusennau megis Ash (Action on Smoking and Health)
- diogelwch y ffordd – gall gynnwys yr heddlu, gwasanaethau tân ac achub, yr Adran Drafnidiaeth, awdurdodau lleol, ysgolion, elusennau megis Brake a'r Gymdeithas Frenhinol er Atal Damweiniau (ROSPA), pobl leol
- diogelu plant – menter wedi'i dylunio i ddod â phob sefydliad sy'n delio â phobl ifanc at ei gilydd, megis yr heddlu, addysg, gwasanaethau cymdeithasol a gwasanaethau iechyd, er mwyn gwneud yn siŵr fod y bobl ifanc yn cael eu gwarchod rhag niwed a bod ganddynt y cyfle gorau o lwyddo
- gweithredu gan y gymuned leol yn erbyn troseddu ac ymddygiad gwrthgymdeithasol – yn aml y gymuned ei hun sy'n ffurfio craidd mentrau lleol, e.e. Gwarchod y Gymdogaeth, Gwyllo Cyflymder, a rhaglenni gwirfoddoli eraill megis Gwirfoddolwyr Gwella'r Gymuned a chwnstabiliaid arbennig, partneriaethau diogelwch y gymuned, cynghorau lleol, a sefydliadau sector gwirfoddol megis grwpiau ffydd ac elusennau megis Stonewall sy'n cefnogi pobl lesbiaidd, hoyw a deurywiol i gymryd rhan mewn gwaith gwella'r gymuned leol.

Meini prawf asesu

Lefel 1	Lefel 2 Llwyddo	Lefel 2 Teilyngdod	Lefel 2 Rhagoriaeth
Nod dysgu A: Archwilio sefydliadau allweddol sy'n gweithio i warchod cymunedau			
1A.1 Adnabod anghenion dau wahanol fath o gymuned.	2A.LI1 Disgrifio anghenion dau wahanol fath o gymuned.	2A.T1 Cymharu, gan ddefnyddio enghreifftiau, y ffyrdd y mae dau wasanaeth cyhoeddus gwrthgyferbyniol yn gweithio i warchod eu cymuned.	2A.Rh1 Dadansoddi'r manteision i'r gymuned leol o gael dau wasanaeth cyhoeddus gwrthgyferbyniol yn gweithio i warchod eu cymuned.
1A.2 Amlinellu'r ffyrdd y mae dau wasanaeth cyhoeddus gwrthgyferbyniol yn gweithio i warchod eu cymunedau.	2A.LI2 Esbonio sut mae dau wasanaeth cyhoeddus gwrthgyferbyniol yn gweithio i warchod gwahanol fathau o gymunedau.		

Lefel 1	Lefel 2 Llwyddo	Lefel 2 Teilyngdod	Lefel 2 Rhagoriaeth
Nod dysgu B: Deall sut mae peryglon a risgiau i unigolion a chymunedau'n cael eu rheoli gan y gwasanaethau cyhoeddus			
1B.3 Amlinellu'r gwahanol fathau o beryglon a risgiau potensial mewn cymunedau.	2B.LI3 Disgrifio sut mae cymunedau'n rheoli peryglon a risgiau.	2B.T2 Esbonio manteision potensial cynllunio wrth gefn ar gyfer peryglon a risgiau mewn cymunedau, gan ddefnyddio enghreifftiau.	
1B.4 Adnabod ffyrdd y gall unigolion gefnogi gwasanaethau cyhoeddus i reoli risgiau o fewn y gymuned.	2B.LI4 Disgrifio ffyrdd y gall unigolion gefnogi gwasanaethau cyhoeddus i reoli risgiau o fewn y gymuned.	2B.T3 Esbonio manteision o gael unigolion yn cefnogi'r gwasanaethau cyhoeddus i reoli risgiau o fewn y gymuned.	2B.Rh2 Dadansoddi, gan ddefnyddio enghreifftiau penodol, y manteision o gael unigolion yn cefnogi'r gwasanaethau cyhoeddus i reoli risgiau o fewn y gymuned.
1B.5 Adnabod sut mae'r gwasanaethau cyhoeddus yn gweithio gyda'i gilydd i warchod y gymuned rhag un perygl neu risg.	2B.LI5 Esbonio sut mae un math o weithio amlasiantaethol yn gwarchod y gymuned rhag risgiau a pheryglon.	2B.T4 Asesu un ffordd y mae gwasanaethau cyhoeddus yn gweithio gyda'i gilydd i warchod y gymuned rhag risgiau a pheryglon.	2B.Rh3 Gwerthuso ffyrdd y mae gwasanaethau cyhoeddus yn gweithio gyda'i gilydd i warchod y gymuned rhag risgiau a pheryglon.

*Cyfle i asesu sgiliau mathemategol

#Cyfle i asesu sgiliau Cymraeg

Arweiniad i athrawon

Adnoddau

Nid oes angen unrhyw adnoddau arbennig ar gyfer yr uned hon.

Canllaw asesu

Caiff yr uned hon ei hasesu'n fewnol gan y ganolfan a'i dilysu'n allanol gan Pearson. Darllenwch y canllaw hwn ochr yn ochr ag *Adran 8: Asesu mewnol*.

Yn *Uned 1: Rôl a Gwaith y Gwasanaethau Cyhoeddus*, rhoddwyd y cyfle i ddysgwyr astudio'r gwahanol grwpiau o sefydliadau gwasanaethau cyhoeddus, megis y lluoedd arfog a gwasanaethau llywodraeth ganolog a lleol, ac i adnabod sefydliadau o fewn y grwpiau hynny. Yn yr uned hon, yn nod dysgu A, byddant yn archwilio'r gwahanol sefydliadau yn fanylach ac yn ystyried eu rolau a'u dyletswyddau o ddydd i ddydd. Mae'r sefydliadau fydd yn cael eu hastudio, er enghraifft y fyddin, llywodraeth leol a'r RNLI, wedi eu nodi yng nghynnwys yr uned. Fodd bynnag, nid yw hi'n bosibl nac yn ddim ond i restru holl amrediad y gweithgareddau y mae'r gwasanaethau hyn yn eu cyflawni wrth warchod cymunedau. Penderfyniad yr athro yw hi felly i benderfynu ar ba weithgareddau i ffocysu gan fod hyn yn rhoi cyfle i'r athro edrych ar faterion a mentrau lleol yn ogystal ag ar rai cenedlaethol.

Yn Nod Dysgu B, bydd dysgwyr yn ystyried y sefydliadau hyn yng nghyd-destun gwarchod unigolion a chymunedau. Mae'r rhestr o fygythiadau a pheryglon potensial sy'n gallu wynebu cymunedau yn hir iawn wrth gwrs. Roedd llyfogydd 2012 a'r bomiau terfysgol yn Llundain yn faterion mawr ddaeth i wynebu'r cymunedau dan sylw a'r wlad gyfan. Mae llawer o faterion, fodd bynnag, yn llawer mwy lleol a phenodol. Bydd Pwnc B, yn archwilio'r risgiau hynny yn ogystal ag ystyried rhai gweithgareddau lleihau ac atal risgiau.

Nod dysgu A

Ar gyfer **2A.LI1**: rhaid i ddysgwyr ddisgrifio anghenion dau wahanol fath o gymuned. Mae angen iddynt allu adnabod fod gwahanol gymunedau'n bodoli a beth yw eu hanghenion.

For **2A.LI2**: rhaid i ddysgwyr esbonio sut mae dau wasanaeth cyhoeddus gwrthgyferbyniol yn gweithio i warchod gwahanol fathau o gymunedau. Er enghraifft, gall yr awdurdod lleol fod yn cynnig cartrefi gofal i blant mewn angen, a gall y gwasanaeth tân ac achub gynnis cyngor diogelwch tân a larymau tân am ddim i bobl hŷn. Er mwyn galluogi ddysgwyr i ddarparu ymatebion mor eang â phosibl, mae'n hanfodol eu bod yn dewis gwasanaethau gwrthgyferbyniol. e.e. un o'r awdurdod lleol ac un o'r gwasanaethau brys. Fyddai dau wasanaeth brys (gwasanaethau golau glas), er enghraifft yr heddlu a thân ac achub, ddim yn cael eu hystyried yn rhai gwrthgyferbyniol, felly argymhellir bod canolfannau'n dewis eu henghreifftiau o wahanol grwpiau gwasanaethau cyhoeddus.

Ar gyfer **2A.T1**: dylai ddysgwyr gymharu'r ffyrdd y mae'r ddau wasanaeth y maent wedi eu dewis yn gweithio i warchod cymunedau. Er enghraifft, mae darparu cartrefi gofal yn wasanaeth sy'n seiliedig yn bennaf ar angen y plentyn unigol, lle gall cyngor ar ddiogelwch tân fod ar gael yn rhwydd i bawb. Mae'n eithriadol o bwysig bod ddysgwyr yn dewis sefydliadau gwrthgyferbyniol i sicrhau eu bod yn gallu gwneud cymariaethau diddorol ac ystyrlon.

Ar gyfer **2A.Rh1**: dylai ddysgwyr ddadansoddi'r manteision i'r gymuned leol o gael dau wasanaeth cyhoeddus gwrthgyferbyniol yn gweithio i warchod eu cymuned. Er enghraifft, ystyried y manteision y mae'r cymunedau hyn yn eu profi yn sgil y gwasanaeth sy'n cael ei gynnis, y ffordd mae'n cael ei ddarparu, a'r canlyniadau pe na byddai'r sefydliadau hyn yn cyflawni'r swyddogaethau hyn yn effeithiol.

Ar gyfer **1A.1**: rhaid i ddysgwyr adnabod a chyflwyno tystiolaeth am anghenion dau wahanol fath o gymuned. Gallent gyflwyno'r wybodaeth hon, er enghraifft, ar ffurf poster.

Ar gyfer **1A.2**: dylai dysgwyr gyflwyno amlinelliad o'r prif ffyrdd y mae dau wasanaeth cyhoeddus gwrthgyferbyniol, sydd wedi eu henwi, yn gwarchod cymunedau.

Nod dysgu B

Ar gyfer **2B.LI3**: mae'r maen prawf hwn yn gofyn i ddysgwyr sut mae cymunedau'n rheoli peryglon a risgiau. Dylai'r ystyriaeth gynnwys y defnydd o gynllunio wrth gefn ac asesiadau osgoi risgiau.

Ar gyfer **2B.LI4**: rhaid i ddysgwyr ddisgrifio ffyrdd y gall unigolion gefnogi gwasanaethau cyhoeddus yn rheoli risgiau o fewn y gymuned. Er enghraifft, gallai dysgwyr ystyried y gwahanol fathau o grwpiau y gall unigolion weithio gyda nhw, megis Gwarchod y Gymdogaeth, sy'n anelu i warchod trigolion rhag troseddau.

Ar gyfer **2B.LI5**: rhaid i ddysgwyr esbonio sut mae un math o weithio amlasiantaethol yn gwarchod y gymuned rhag risgiau a pheryglon. Rhaid i ddysgwyr archwilio ffyrdd y mae gwasanaethau cyhoeddus yn mabwysiadu dull amlasiantaethol i warchod cymunedau. Nid yw athrawon wedi eu cyfyngu i'r enghreifftiau a roddir yn y fanyleb; gallant edrych ar enghreifftiau eraill, rhai mwy lleol a pherthnasol i'w dysgwyr efallai.

Ar gyfer **2B.T2**: rhaid i ddysgwyr esbonio manteision posibl cynllunio wrth gefn ar gyfer peryglon a risgiau mewn cymunedau, gan ddefnyddio enghreifftiau. Dylai dysgwyr ystyried sut mae cymunedau'n cynllunio lliniaru/osgoi peryglon a risgiau, e.e. driliau'r gwasanaeth tân/cynlluniau rhag gollyngiadau cemegion, drwy gynllunio cymunedol lleol.

Ar gyfer **2B.T3**: dylai dysgwyr esbonio manteision unigolion yn cefnogi gwasanaethau cyhoeddus i reoli risgiau o fewn eu cymuned leol. Er enghraifft, mae cymryd rhan mewn Gwyllo Cyflymder yn golygu fod traffig ar ffordd neu ardal benodol yn cael ei arafu, gan achub bywydau a rhwystro anafiadau, ac ar yr un pryd yn rhyddhau swyddogion yr heddlu ar gyfer dyletswyddau mwy cymhleth.

Ar gyfer **2B.T4**: dylai dysgwyr allu asesu un ffordd y mae'r gwasanaethau cyhoeddus yn gweithredu gyda'i gilydd i ddelio gyda risgiau a pheryglon. Mae timau troseddau ieuencid (YOTau), er enghraifft, yn dimau amlasiantaethol sy'n cael eu goruchwylio gan awdurdodau lleol. Eu prif swyddogaeth yw delio gyda throseddwr ifanc a'u hatal rhag aildroseddu neu gael eu traddodi eto i ddedfrydau cosb.

Ar gyfer **2B.Rh2**: rhaid i ddysgwyr ddadansoddi, gan ddefnyddio enghreifftiau penodol, y manteision o gael unigolion yn cefnogi'r gwasanaethau cyhoeddus i reoli risgiau o fewn y gymuned. Mae angen i ddysgwyr edrych yn feirniadol ar gyfranogiad unigolion tuag at warchod y gymuned, i ddadansoddi, gan ddefnyddio enghreifftiau priodol, i ba raddau y maent yn teimlo y gall cyfraniad unigolyn fod yn effeithiol ac yn llesol. Er enghraifft, 'Ydy Gwarchod y Gymuned yn lleihau troseddu?'

Ar gyfer **2B.Rh3**: rhaid i ddysgwyr werthuso effeithiolrwydd ymdrechion ar y cyd gan wasanaethau cyhoeddus i ddelio gyda risgiau a pheryglon penodol. Gall dysgwyr ystyried agweddau megis 'Ydy ymgyrchoedd codi ymwybyddiaeth o gyffuriau lle ceir dulliau amlasiantaethol yn gweithio?' Ydy YOTau'n atal pobl ifanc rhag troseddu?

Ar gyfer **1B.3**: dylai dysgwyr allu amlinellu o leiaf dri risg neu berygl sy'n wynebu cymunedau lleol.

Ar gyfer **1B.4**: dylai dysgwyr adnabod ffyrdd y gall unigolion gefnogi gwasanaethau cyhoeddus i reoli risgiau o fewn y gymuned. Dylent fedru adnabod ffyrdd y mae unigolion yn gweithio yn y gymuned ac yn gwarchod y gymuned rhag peryglon a risgiau drwy gefnogi'r gwasanaethau cyhoeddus. Gallai dysgwyr gyflwyno eu tystiolaeth ar ffurf poster neu daflen.

Ar gyfer **1B.5**: dylai dysgwyr adnabod sut mae'r gwasanaethau cyhoeddus yn gweithio gyda'i gilydd i warchod y gymuned rhag un perygl neu risg, a rhoi syniadau ar sut y mae'r gwasanaethau cyhoeddus yn gwarchod y gymuned drwy gydweithio gyda'i gilydd.

Awgrymiadau ar gyfer amlinelliadau tasgau asesu

Mae'r tabl isod yn dangos rhaglen o amlinelliadau tasgau asesu posibl sy'n cwmpasu'r meini prawf asesu. Arweiniad yw hwn, ac awgrymir bod canolfannau naill ai'n ysgrifennu eu haseiniadau eu hunain neu'n addasu unrhyw aseiniadau y byddwn ni'n eu darparu i gwrdd ag anghenion ac adnoddau lleol.

Meini prawf sy'n cael eu cwmpasu	Tasg/Senario	Tystiolaeth asesu
1A.1, 1A.2, 2A.LI1, 2A.LI2, 2A.T1, 2A.Rh1	<p>Mae'r cylchgrawn cymunedol lleol am gyhoeddi erthygl i gyflwyno dysgwyr i'r rôl hanfodol y mae gwasanaethau cyhoeddus yn ei chwarae i warchod y gymuned.</p> <p>Rydych chi wedi cael gwahoddiad i ysgrifennu'r erthygl.</p> <p>Byddwch yn gwneud ymchwil i'r 'cymunedau' a ddewiswyd a beth yw eu hanghenion unigol.</p> <p>Defnyddiwch eich ymchwil i gefnogi eich erthygl. Bydd rhaid i'r erthygl gynnig dadansoddiad o sut mae dau wasanaeth cyhoeddus gwrthgyferbyniol wedi gweithio i warchod y cymunedau a nodwyd gennych. Rhaid i chi ystyried y manteision sy'n deillio o gael gwasanaethau cyhoeddus yn gweithio gyda'i gilydd.</p>	<p>Bydd y mathau o dystiolaeth y byddwch yn ei chynhyrchu yn cynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • erthygl gylchgrawn sy'n mynd i'r afael â'r ffordd y mae dau wasanaeth cyhoeddus gwrthgyferbyniol yn gweithio i amddiffyn y gymuned, a manteision ac anfanteision gwasanaethau cyhoeddus yn gweithio gyda'i gilydd. • nodiadau paratoi unigol i gefnogi eich erthygl, yn cynnwys nodiadau ymchwil, cyfweiliadau, holiaduron ac ati. • darluniau, lle mae hynny'n berthnasol, i gefnogi'r erthygl.

Meini prawf gafodd eu cynnwys	Tasg/Senario	Tystiolaeth asesu
<p>1B.3, 1B.4, 1B.5, 2B.LI3, 2B.LI4, 2B.LI5, 2B.T2, 2B.T3, 2B.T4 2B.Rh2, 2B.Rh3</p>	<p>Rydych wedi cael eich cyflwyno i'r gwahanol ffyrdd y mae'r gwasanaethau cyhoeddus yn gwarchod y gymuned. O ganlyniad rydych wedi penderfynu y byddech yn hoffi cymryd mwy o ran mewn gwarchod y gymuned.</p> <p>Dydych chi ddim wedi penderfynu eto beth yr hoffech chi ei wneud fel gyrfa, ond rydych yn teimlo'n sicr y byddech yn hoffi cymryd rhan mewn rhyw rôl wirfoddol pan fyddwch yn gallu gwneud hynny.</p> <p>Mae swyddfa gyrfaedd yr ysgol/coleg yn paratoi llyfryn gwybodaeth am y gwahanol swyddi gwasanaethau cyhoeddus sy'n cymryd rhan mewn gwarchod y gymuned. Mae angen peth ymchwil gefndir ar y swyddfa fyddai'n cefnogi'r staff sy'n paratoi'r llyfryn ar sut mae'r gwasanaethau cyhoeddus yn gwarchod y gymuned.</p> <p>Rydych chi wedi cael cais i gynnal yr ymchwil ac ysgrifennu adroddiad sy'n mynd i'r afael â'r manteision potensial o gynllunio wrth gefn a sut mae'r gwasanaethau cyhoeddus yn defnyddio'r cynllunio hwn. Bydd angen i chi hefyd fynd i'r afael â'r manteision sy'n dod yn sgil cefnogaeth unigolion i wasanaethau cyhoeddus i reoli risgiau yn y gymuned, a sut mae'r gwasanaethau cyhoeddus yn gweithio gyda'i gilydd i warchod y gymuned.</p>	<p>Bydd y mathau o dystiolaeth y byddwch yn eu cynhyrchu'n cynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • yr adroddiad yn mynd i'r afael â manteision cynllunio wrth gefn, manteision unigolion yn gweithio i gefnogi'r gwasanaethau cyhoeddus a sut mae'r gwahanol wasanaethau cyhoeddus yn gweithio gyda'i gilydd • nodiadau paratoi ac ymchwil a ddefnyddiwyd i gefnogi'r adroddiad, yn cynnwys unrhyw ddadansoddi a gwerthuso i ddod i gasgliadau ar gyfer yr adroddiad.

Uned 5: Iechyd, Ffitrwydd a Ffordd o Fyw ar gyfer y Gwasanaethau Cyhoeddus

Lefel: **1 a 2**

Math o uned: **Dewisol arbenigol**

Oriau dysgu dan arweiniad: **30**

Dull Asesu: **Mewnol**

Cyflwyniad i'r uned

Ydych chi erioed wedi meddwl sut mae deiet a ffordd o fyw'n gallu cael cymaint o effaith ar eich ffitrwydd? Pam mae rhai pobl yn gallu bwyta faint fynnan nhw ac aros yn denau? Oes rhaid iddyn nhw wneud llawer o ymarfer corff? Ydych chi erioed wedi meddwl pa fath o iechyd a ffitrwydd fyddai angen arnoch chi i weithio mewn rhai gwasanaethau cyhoeddus? Neu'r mathau o brofion ffitrwydd y gallai'r gwahanol wasanaethau cyhoeddus eu defnyddio?

Yn yr uned hon byddwch yn edrych ar effeithiau deiet, maethiad a ffordd o fyw ar ffitrwydd person, ac o ganlyniad byddwch yn ystyried eich ffitrwydd eich hun. Byddwch yn datblygu dealltwriaeth o'r hyn sydd ei angen ar gyfer deiet cytbwys a'r effeithiau y gall maethiad da neu wael ei gael. Byddwch hefyd yn edrych ar wahanol agweddau o ffordd o fyw ac yn archwilio a ydyn nhw'n llesol neu'n niweidiol i'ch iechyd a'ch ffitrwydd. Bydd y ffactorau ffordd o fyw gwahanol y byddwch yn edrych arnyn nhw'n cynnwys effeithiau ysmegu, alcohol, cyffuriau a deiet. Drwy hyn byddwch yn gweld nad hyfforddiant ffitrwydd yw'r unig ffordd i reoli iechyd a ffitrwydd.

Byddwch hefyd yn datblygu eich gwybodaeth am ofynion iechyd a ffitrwydd ar gyfer amrywiaeth o wasanaethau cyhoeddus. Oes yna nodau penodol y mae'n rhaid i chi eu cyrraedd i gael mynediad i'r gwasanaeth hwnnw a pha mor aml allai'ch ffitrwydd gael ei wirio unwaith y byddwch yn y swydd? I ateb y cwestiynau hyn, byddwch yn gwneud ymchwil i ofynion gwahanol wasanaethau, rhai mewn lifrau ac eraill, ac yn ystyried sut y byddech chi'n cynnal y lefel honno o iechyd a ffitrwydd.

Bydd yr uned hon yn rhoi'r cyfle i chi wneud ymchwil i rai o'r gwahanol brofion ffitrwydd a phrofion blynyddol sy'n cael eu cynnal o fewn y gwasanaethau cyhoeddus. Drwy drefnu, cwblhau neu fonitro profion tebyg, byddwch yn datblygu dealltwriaeth o'r rhesymau pam mae profion fel hyn yn cael eu cynnal a'u perthnasedd i'r gwaith sy'n rhan o'r rôl.

Nodau dysgu

Yn yr uned hon byddwch yn:

- A deall effaith ffactorau maethiad a ffordd o fyw sylfaenol ar iechyd a ffitrwydd
- B archwilio gofynion iechyd a ffitrwydd gwahanol wasanaethau cyhoeddus
- C cymryd rhan mewn profion ffitrwydd gwasanaethau cyhoeddus.

Nodau dysgu a chynnwys yr uned

Beth sydd angen ei ddysgu
<p>Nod dysgu A: Deall effaith ffactorau maethiad a ffordd o fyw sylfaenol ar iechyd a ffitrwydd</p> <p>Testun A.1 Deiet a maethiad ar gyfer ffordd o fyw iach a ffit</p> <p>Mae deiet iach yn cynnwys amrywiaeth o faetholion sylfaenol y mae eu hangen ar y corff ar gyfer egni, i dyfu ac i aros yn iach. Y maetholion sylfaenol yw:</p> <ul style="list-style-type: none"> • carbohydradau • proteinau • brasterau • fitaminau • mwynau • dŵr. <p>Rhaid i ddeiet iach hefyd gynnwys ffibr ar gyfer system dreuliol iach.</p> <p>Argymhelliad y llywodraeth am bump grŵp bwyd a'u dognau ar gyfer 'plât bwyta'n iach' (<i>eatwell plate</i>) i gefnogi deiet iach:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ffrwythau a llysiau • bara, reis, grawnfwydydd, pasta • llaeth, cynnyrch llaeth • cig, pysgod a phethau amgen • bwyd sy'n cynnwys braster a bwyd sy'n cynnwys siwgr. <p>Gellir effeithio ar ddeiet yn amgylchedd y cartref gan y canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • yr arian sydd ar gael i brynu bwyd • yr amser y gellir ei neilltuo ar gyfer prydau bwyd. <p>Gall dewisiadau unigol ar gyfer maethiad effeithio ar ddeiet unigolion a'r dewis o fwyd, yn cynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • chwaeth a chredoau unigol • mathau o ddeiet a ddewiswyd, e.e. fegan, halal • dewis cael deiet iach, e.e. pump y dydd (ffrwythau a llysiau), cymeriant beunyddiol argymelledig • dewis cael deiet cytbwys • bwyta ar gyfer ffordd o fyw actif. <p>Gall hanes teuluol o salwch neu glefyd fod yn ddangosydd risgiau iechyd personol y gellir mynd i'r afael â nhw mewn rhai achosion, drwy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • gwell deiet • gwell maethiad. <p>Gellir monitro effaith maethiad da a drwg ar iechyd personol drwy wirio am amrediad o gyflyrau drwy sgrinio iechyd effeithiol, yn cynnwys profion am:</p> <ul style="list-style-type: none"> • hypoglycaemia • diabetes • gordewdra

parhad

Beth sydd angen ei ddysgu

- colesterol
- pwysedd gwaed
- clefyd y galon.

Effeithiau deiet a maethiad gwaed ar iechyd a ffitrwydd:

- cysgadwydd
- gordewdra
- rhagduddiad i salwch neu anafiadau
- diffyg canolbwytio.

Testun A.2 Ffactorau ffordd o fyw sy'n effeithio ar iechyd a ffitrwydd

Mae ffordd o fyw actif sy'n cynnwys ymarfer corff rheolaidd neu gymryd rhan reolaidd mewn chwaraeon yn effeithio'n gadarnhaol ar unigolyn:

- pan fydd wedi'i gyfuno â deiet iach
- pan mae gofynion cwsg yn cael eu bodloni
- pan mae gofynion am lendid personol da yn cael eu bodloni.

Mae ymarfer corff yn achlysurol yn cael effeithiau da a drwg, a gall:

- gynyddu metabolaeth, gwella ffyrfder cyhyrau, gwella capasiti resbiradol, rhyddhau endorffinau
- achosi anafiadau, megis ysgiadau a thynnu cyhyrau, os nad yw'r corff wedi arfer ag ymarfer.

Gall ysmegu, yfed a defnyddio cyffuriau amrywio o ddefnydd achlysurol i fod yn gaeth, a gall effeithio ar:

- iechyd corfforol a iechyd meddwl
- glendid personol.

Mae iechyd rhywiol yn effeithio ar iechyd a ffitrwydd cyffredinol, yn cynnwys:

- patrymau a threfn cwsg
- clefydau (cysylltiad rhywiol)
- effaith emosiynol.

Beth sydd angen ei ddysgu**Nod dysgu B: Archwilio gofynion iechyd a ffitrwydd gwahanol wasanaethau cyhoeddus****Testun B.1 Gofynion swyddi gwasanaethau cyhoeddus o ran iechyd a/neu ffitrwydd**

Mae modd rhannu'r sector gwasanaethau cyhoeddus yn wahanol fathau o grwpiau gwasanaethau cyhoeddus:

- gwasanaethau brys (gwasanaethau golau glas)
- lluoedd arfog
- awdurdodau lleol
- llywodraeth ganolog
- gwasanaethau'r sector gwirfoddol (trydydd sector).

Mae gan swyddi penodol o fewn gwasanaethau cyhoeddus unigol ofynion iechyd a/neu ffitrwydd i bennu addasrwydd unigolyn ar gyfer y swyddi:

- gwasanaethau brys, e.e. swyddogion heddlu, diffoddwyr tân
- lluoedd arfog, e.e. peilot, milwr
- awdurdodau lleol, e.e. gweithiwr cymdeithasol
- llywodraeth ganolog, e.e. gwas sifil
- gwasanaethau gwirfoddol, e.e. Y Groes Goch Brydeinig, Ambiwlans Sant Ioan.

Rhesymau dros y gwahaniaethau mewn gofynion rhwng gwasanaethau, yn cynnwys:

- y gwahaniaethau yn natur y gwaith sy'n cael ei wneud gan weithwyr ym mhob gwasanaeth
- gwahanol alwadau corfforol pob un.

Mae gan rai swyddi ofynion ffitrwydd parhaus y mae angen eu bodloni a'u cynnal. Y rhesymau dros ofynion ffitrwydd parhaus yw:

- effeithlonrwydd yn y gwaith – mae pobl yn fwy cynhyrchiol os ydynt yn ffit ac yn iach
- costau i gyflogwyr – mae gweithwyr mewn rhai swyddi yn dal i gael eu talu pan fyddant ar absenoldeb salwch
- lefelau staffio – gyda rhai gwasanaethau cyhoeddus gall fod problemau difrifol os yw lefelau staffio'n gostwng, gan achosi risg i weithwyr eraill ac i'r cyhoedd.
- natur egnïol neu gorfforol peth gwaith – mae angen i weithwyr aros yn ffit ac yn iach i berfformio eu dyletswyddau'n ddiogel.

Beth sydd angen ei ddysgu**Nod dysgu C: Cymryd rhan mewn profion ffitrwydd gwasanaethau cyhoeddus****Testun C.1 Profion ffitrwydd**

Mae amrediad eang o brofion ar gael y gellir eu defnyddio gan wahanol wasanaethau cyhoeddus i sefydlu ffitrwydd ar gyfer mynediad i'r swydd neu ffitrwydd tra yn y swydd:

- profion ffitrwydd gwasanaethau cyhoeddus
  - hyblygrwydd, e.e. eistedd ac estyn
  - cryfder, e.e. profion cryfder mwyafswm ailadrodd sengl (1RM), dynamometr gafael
  - dygnwch aerobig, e.e. prawf ffitrwydd amlran, prawf camu
  - cyflymder, e.e. profion gwibio
  - pŵer, e.e. naid fertigol
  - dygnwch cyhyrol, e.e. byrfreichiau munud, plygu bongorff ('sit-ups') munud
  - iechyd (BMI, cyfansoddiad y corff)
- protocolau mewn perthynas â phob prawf
- gofynion gwasanaethau cyhoeddus mewn perthynas â chanlyniadau profion.

Meini prawf asesu

Lefel 1	Lefel 2 Llwyddo	Lefel 2 Teilyngdod	Lefel 2 Rhagoriaeth
Nod dysgu A: Deall effaith ffactorau maethiad a ffordd o fyw sylfaenol ar iechyd a ffitrwydd			
1A.1 Adnabod effeithiau maethiad ar iechyd a ffitrwydd.	2A.LI1 Disgrifio effeithiau maethiad ar iechyd a ffitrwydd.	2A.T1 Esbonio sut mae maethiad a ffactorau ffordd o fyw'n effeithio ar iechyd a ffitrwydd.	2A.Rh1 Dadansoddi effaith potensial maethiad a ffactorau ffordd o fyw ar unigolion er mwyn argymhell gwelliannau.
1A.2 Adnabod effeithiau ffactorau ffordd o fyw ar iechyd a ffitrwydd.	2A.Rh2 Disgrifio effeithiau ffactorau ffordd o fyw ar iechyd a ffitrwydd.		
Nod dysgu B: Archwilio gofynion iechyd a ffitrwydd gwahanol wasanaethau cyhoeddus			
1B.3 Rhestru'r gofynion iechyd a ffitrwydd ar gyfer swyddi mewn tri gwahanol wasanaeth cyhoeddus.	2B.LI3 Disgrifio'r gofynion iechyd a ffitrwydd ar gyfer swyddi mewn tri gwahanol wasanaeth cyhoeddus.	2B.T2 Cymharwch y rhesymau dros y gofynion iechyd a ffitrwydd mewn tri gwasanaeth cyhoeddus.	2B.Rh2 Gwerthuso gofynion iechyd a ffitrwydd o fewn gwasanaethau cyhoeddus gan gyfeirio at ofynion swydd.
1B.4 Amlinellwch resymau dros y gofynion iechyd a ffitrwydd mewn tri gwasanaeth cyhoeddus.	2B.LI4 Esboniwch pam mae gan dri gwasanaeth cyhoeddus ofynion iechyd a ffitrwydd.		

Lefel 1	Lefel 2 Llwyddo	Lefel 2 Teilyngdod	Lefel 2 Rhagoriaeth
Nod dysgu C: Cymryd rhan mewn profion ffitrwydd gwasanaethau cyhoeddus			
1C.5 Cymryd rhan mewn profion ffitrwydd ar gyfer dau wasanaeth cyhoeddus gwrthgyferbyniol gan gadw log canlyniadau i adnabod canlyniadau.	2C.LI5 Cymryd rhan mewn profion ffitrwydd ar gyfer dau wasanaeth cyhoeddus gwrthgyferbyniol gan gadw log canlyniadau i ddisgrifio canlyniadau.	2C.T3 Dadansoddi canlyniadau'r profion ffitrwydd gafodd eu cymryd ar gyfer dau wasanaeth cyhoeddus gwrthgyferbyniol. *	2C.Rh3 Asesu canlyniadau'r profion ffitrwydd gafodd eu cymryd ar gyfer dau wasanaeth cyhoeddus gwrthgyferbyniol i argymhell gwelliannau. *
1C.6 Adnabod canlyniadau'r profion ffitrwydd gafodd eu cymryd ar gyfer dau wasanaeth cyhoeddus gwrthgyferbyniol. *	2C.LI6 Esbonio canlyniadau'r profion ffitrwydd gafodd eu cymryd ar gyfer dau wasanaeth cyhoeddus gwrthgyferbyniol. *		

*Cyfle i asesu sgiliau mathemategol

#Cyfle i asesu sgiliau Cymraeg

Arweiniad i athrawon

Adnoddau

Yr adnoddau arbennig sydd eu hangen ar gyfer yr uned hon yw defnydd o neuadd chwaraeon ac offer hyfforddi a phrofi ffitrwydd. Rhaid i staff fod wedi cymhwyso i'r lefel berthnasol i arwain sesiynau ymarferol. Dylai adnoddau llyfrgell digonol fod ar gael i alluogi dysgwyr i gyrraedd y lefel o wybodaeth sydd ei hangen ar gyfer yr uned hon.

Byddai gallu mynd at swyddogion recriwtio sydd â gwybodaeth am y profion ffitrwydd ar gyfer y gwasanaethau priodol yn llesol. Gellid gwahodd tîm gweledd y Môr-Filwyr Prydeinig (The Royal Marines visibility team) i ymweld, drwy gysylltu â swyddfa leol gyfaedd y lluoedd arfog, a gallent ddarparu cymorth gyda'r uned hon. Mae gan y Llynges Frenhinol hefyd dimau arddangos hyfforddiant corfforol a thimau arddangos Ffit i Fyw (Fit for Life) sy'n cyfuno i ddarparu arweiniad ar ffordd o fyw iach a ffitrwydd a byddent yn gyfranwyr delfrydol ar gyfer yr uned hon.

Canllaw asesu

Caiff yr uned hon ei hasesu'n fewnol gan y ganolfan a'i dilysu'n allanol gan Pearson. Darllenwch y canllaw hwn ochr yn ochr ag *Adran 8: Asesu mewnol*.

Nod dysgu A

Dylai dysgwyr baratoi gwybodaeth ar ddeiet, maethiad a ffactorau ffordd o fyw. Byddai'r nod dysgu yn benthyg ei hun i ddarn o waith ysgrifenedig neu i gyflwyniad

Ar gyfer **2A.LI1**: dylai dysgwyr gyflwyno gwybodaeth ar y prif grwpiau bwyd, sut mae'r rhain yn ffurfio rhan o ddeiet cytbwys a'r effaith y gall hyn ei chael ar iechyd a ffitrwydd. Gallai dysgwyr ystyried yr argymhellion am gymeriant dyddiol, 'pump y dydd' a'r 'plât bwyta'n iach' a'r effaith y gall y rhain ei chael ar iechyd a ffitrwydd o gymharu â deiet afiach a'r risgiau iechyd allai fod yn gysylltiedig â deiet afiach.

Ar gyfer **2A.LI2**: dylai dysgwyr gyflwyno gwybodaeth ar ffactorau ffordd o fyw a'r effaith y gall y rhain ei chael ar iechyd a ffitrwydd. Dylai dysgwyr ystyried effaith ysmegu, yfed, cyffuriau ac iechyd rhywiol ar iechyd a ffitrwydd a'r salwch a'r clefydau allai ddigwydd o ganlyniad i hynny. Gallai hyn gael ei drafod mewn perthynas â manteision ymarfer corff rheolaidd, trefnau cwsg a glendid personol.

Ar gyfer **2A.T1**: dylai dysgwyr ystyried effeithiau maethiad a ffactorau ffordd o fyw ar iechyd a ffitrwydd unigol. Dylai dysgwyr esbonio effeithiau corfforol ac emosiynol maethiad da a gwael, yn ogystal â'r ffactorau ffordd o fyw cadarnhaol a negyddol. Gallai dysgwyr hefyd ystyried effaith amgylchedd y cartref, amgylchedd cymdeithasol a chefnidir y teulu ar iechyd a ffitrwydd.

Ar gyfer **2A.Rh1**: dylai dysgwyr ddadansoddi'r pwyntiau cadarnhaol a negyddol mewn perthynas ag effeithiau ffactorau maethiad a ffordd o fyw. Dylai dysgwyr ystyried salwch a chlefydau sy'n gallu digwydd o ganlyniad i ddewisiadau gwael yn ogystal â manteision tymor hir dewisiadau cadarnhaol. Rhaid iddynt wneud argymhellion o ran gwneud gwelliannau i faethiad a ffordd o fyw er mwyn ennill y manteision.

Ar gyfer **1A.1**: rhaid i ddysgwyr adnabod effeithiau maethiad ar iechyd a ffitrwydd. Rhaid iddynt adnabod y prif grwpiau bwyd a beth allai fod yn ddeiet cytbwys, a sut y gall hynny helpu i gefnogi iechyd yn ogystal â ffitrwydd.

Ar gyfer **1A.2**: fel gofyniad sylfaenol, rhaid i ddysgwyr adnabod effeithiau ffactorau ffordd o fyw ar iechyd a ffitrwydd. Dylent wneud rhyw gysylltiad rhwng ffordd o fyw a ffitrwydd. Dylai dysgwyr allu cysylltu ffactorau megis alcohol, ysmegu a chyffuriau gyda'r effeithiau ar iechyd a ffitrwydd.

Nod dysgu B

Dylai dysgwyr baratoi gwybodaeth ar y gofynion iechyd a ffitrwydd ar gyfer gwahanol wasanaethau cyhoeddus. Byddai'r nod dysgu yn benthyg ei hun i ddarn o waith ysgrifenedig neu i gyflwyniad.

Ar gyfer **2B.LI3**: dylai dysgwyr wneud ymchwil i dair swydd, un bob un o dri grŵp o wasanaeth cyhoeddus gwahanol, i ganfod gwybodaeth ar ofynion iechyd a ffitrwydd ar gyfer mynediad ac ar gyfer lefelau ffitrwydd tra yn y swydd. Er enghraifft, mae gan swyddi yn y gwasanaethau brys a'r lluoedd arfog ofynion mynediad sy'n ymwneud â ffitrwydd, a gall swyddi o fewn gwasanaethau cyhoeddus megis awdurdodau lleol, llywodraeth ganolog a gwasanaethau gwirfoddol fod â gofynion iechyd. Dylai dysgwyr ystyried profion ffitrwydd a sgrinio iechyd, yn ogystal â'r amrediad o gyflyrau all gael eu targedu gan y profion hyn, yn cynnwys pethau megis gofynion golwg a chanlyniadau murmur y galon ar gyfer ymgeiswyr i'r gwasanaethau cyhoeddus.

Ar **gyfer 2B.LI4**: dylai dysgwyr ystyried y rhesymau dros fodolaeth y gofynion iechyd a ffitrwydd. Bydd angen i ddysgwyr ystyried gofynion corfforol a meddyliol i swyddi y maent yn eu trafod a pherthnasu'r rhain i'r angen am iechyd a ffitrwydd. Gellid trafod effeithlonrwydd a chostau i gyflogwyr fan hyn. Dylai dysgwyr hefyd roi crynodeb o'r addasiadau y mae gofyn i gyflogwr eu gwneud mewn ymateb i'r ddeddfwriaeth a pha mor bell y gellir disgwyl i hyn fynd mewn perthynas â gwasanaethau cyhoeddus, gan ystyried a oes unrhyw eithriadau y mae'n rhaid eu gwneud.

Ar gyfer **2B.T2**: bydd dysgwyr yn cymharu'r rhesymau dros ofynion iechyd a ffitrwydd o fewn tri gwasanaeth cyhoeddus. Rhaid i ddysgwyr fynd i fwy o fanylion am y rhesymau dros y gofynion iechyd a ffitrwydd y maen nhw wedi eu trafod. Gallant wneud hyn drwy berthnasu'r gofynion i'r gwaith sy'n cael ei wneud yn y gwasanaeth penodol hwnnw neu drwy ystyried yr addasiadau y gallai fod angen eu gwneud gan y cyflogwr os yw mynediad, golwg neu glyw, er enghraifft, yn rhwystr. Gall dysgwyr hefyd roi sylwadau ar effeithiau salwch tymor hir ar rôl y swydd. Mae diogelwch cydweithwyr a diogelwch y cyhoedd yn fater y gallai dysgwyr ei drafod yma wrth iddynt ddatblygu'r ateb o'r gwaith ar gyfer **2B.LI4** uchod.

Ar gyfer **2B.Rh2**: Bydd dysgwyr yn gwerthuso'r gofynion iechyd a ffitrwydd o fewn y gwasanaethau cyhoeddus gan gyfeirio at swydd. Bydd dysgwyr yn ystyried cryfderau a gwendidau, neu fanteision ac anfanteision, y gofynion iechyd a ffitrwydd sy'n bodoli, gydag awgrymiadau amgen posibl. Gallai dysgwyr hefyd ystyried y gwahanol ofynion ar wahanol wasanaethau, gan roi pwyslais ar y gwahaniaethau mewn gofynion ar gyfer rolau mwy egniol (e.e. milwr) a rolau mwy eisteddol (e.e. gwas sifil). Lle mae dysgwyr yn teimlo nad yw'r gofynion yn dderbyniol gallent wneud argymhellion ynghylch beth, yn eu barn nhw, ddylai fod yn bodoli yn eu lle.

Ar gyfer **1B.3**: Dylai dysgwyr ddarparu rhestr o ofynion iechyd a ffitrwydd ar gyfer tair swydd, un bob un o dri gwahanol grŵp o wasanaethau cyhoeddus. Dylai hyn gwmpasu'r gofynion cyffredinol ar gyfer pob swydd sy'n cael ei thrafod. Dylai o leiaf un gael ei dewis o bob grŵp o wasanaethau cyhoeddus.

Ar gyfer **1B.4**: dylai dysgwyr amlinellu rhesymau dros gael y gofynion hyn, mewn perthynas â gofynion y swydd a'r gwaith sy'n cael ei wneud o fewn y rôl honno.

Nod dysgu C

Dylai dysgwyr wneud ymchwil i wybodaeth ar brofion ffitrwydd yn y gwasanaethau cyhoeddus ac yna dylent gael y cyfle i gymryd rhan yn y profion hyn mewn rhyw ffordd. Mae'r cynnwys yma'n benthyc ei hun i drafodaeth mewn grwpiau bach gyda gweithgareddau ymarferol i ddilyn. Gallai hyn gael ei ddilyn gan waith ysgrifenedig sy'n defnyddio canlyniadau'r dysgwyr. Dylai'r profion ffitrwydd sy'n cael eu cynnal fod yn seiliedig ar y rhai a ddefnyddir gan y gwasanaethau cyhoeddus a dylent gwmpasu dau wasanaeth gwahanol. Gall cymryd rhan yn y profion ffitrwydd fod drwy drefnu'r profion, eu cwblhau, eu sgorio neu eu monitro.

Ar gyfer **2C.LI5**: Rhaid i ddysgwyr gymryd rhan mewn profion ffitrwydd ar gyfer dau wasanaeth cyhoeddus gwrthgyferbyniol gan gadw log canlyniadau i ddisgrifio canlyniadau. Rhaid i ddysgwyr gael y cyfle i gymryd rhan mewn amrediad o brofion ffitrwydd, a dylent gofnodi'r perfformiad a disgrifio'r canlyniadau. Rhaid iddynt ddangos eu bod yn gallu darllen a dangos dealltwriaeth o'r canlyniadau, gan ddefnyddio cyfrifiadau'n gywir, lle mae hynny'n briodol. Gall cymryd rhan olygu trefnu'r profion, eu cwblhau, eu sgorio neu eu monitro, er mwyn iddynt gael dealltwriaeth ac ymwybyddiaeth o'r gofynion sy'n bodoli. Yn ddelfrydol, dylai bod amrediad o brofion o wasanaethau cyhoeddus gwrthgyferbyniol. Fodd bynnag, bydd hyn yn dibynnu ar y cyfleusterau sydd ar gael. Gall hyn fod yn faes y gall timau recriwtio ac arddangos milwrol fod o gymorth.

Ar gyfer **2C.LI6**: Rhaid i ddysgwyr ddefnyddio canlyniadau'r profion ffitrwydd gafodd eu cymryd ar gyfer dau wasanaeth cyhoeddus gwrthgyferbyniol. Dylent ddefnyddio'r log canlyniadau i gyfrifo'r canlyniadau terfynol a disgrifio deilliannau'r prawf.

Ar gyfer **2C.T3**: Rhaid i ddysgwyr ddadansoddi canlyniadau'r profion ffitrwydd gafodd eu cymryd ar gyfer dau wasanaeth cyhoeddus gwrthgyferbyniol. Dylai dysgwyr allu rhoi manylion clir am sut mae profion ffitrwydd yn cael eu cynnal, yn cynnwys y protocolau allai fod yn eu lle. Dylai hyn fod yn berthnasol i bob agwedd o'r prawf, yn cynnwys unrhyw ofynion ymgynhesu ac ymoeri, yn ogystal â'r mesurau diogelwch ddylai fod yn eu lle. Bydd hefyd yn cynnwys y terfyn amser, y pellter, nifer yr ailadroddiadau ac ati sy'n berthnasol i i bob prawf, mewn perthynas â gwasanaeth penodol. Bydd dysgwyr hefyd yn gallu trafod amcanion y profion mewn perthynas â lefel ofynnol y perfformiad neu'r canlyniadau ar gyfer y gwasanaeth cyhoeddus.

Ar gyfer **2C.T5**: dylai dysgwyr ystyried canlyniadau'r profion a rhoi manylion am y perfformiad gafodd ei ddangos. Dylent roi rhesymau clir dros y canlyniadau. Gallai hyn gynnwys trafod iechyd a ffitrwydd cyffredinol y person y mae'i ganlyniadau'n cael eu hystyried, yn ogystal ag unrhyw ffactorau perthnasol eraill a effeithiodd ar y canlyniadau ar y dydd.

For **2C.Rh3**: rhaid i ddysgwyr asesu canlyniadau'r profion ffitrwydd gafodd eu cymryd ar gyfer dau wasanaeth cyhoeddus gwrthgyferbyniol. Dylai dysgwyr roi sylwadau ar y canlyniadau hyn, gan nodi'r meysydd perfformiad da a'r rhai sydd angen eu gwella er mwyn mynd i mewn i wasanaeth cyhoeddus. Gallai dysgwyr hefyd ehangu ar y rhesymau dros y canlyniadau, gan roi sylwadau ar sut y cafodd y prawf ei gynnal a ph'un a gafodd hyn unrhyw effaith ar y canlyniadau. Dylai dysgwyr awgrymu'r gwelliannau unigol sydd eu hangen i gwrdd â gofynion ffitrwydd gwasanaethau cyhoeddus.

Ar gyfer **1C.5**: rhaid i ddysgwyr gymryd rhan mewn profion ffitrwydd ar gyfer dau wasanaeth cyhoeddus gwrthgyferbyniol gan gadw log canlyniadau i adnabod canlyniadau. Efallai y bydd angen cefnogaeth ar ddysgwyr i gwblhau log canlyniadau. Rhaid i ddysgwyr ddefnyddio'r log canlyniadau i adnabod y canlyniadau terfynol, allai fod yn ganlyniadau iddyn nhw neu'n ganlyniadau dysgwyr eraill.

Ar gyfer **1C.6**: rhaid i ddysgwyr adnabod canlyniadau'r profion ffitrwydd gafodd eu cymryd ar gyfer dau wasanaeth cyhoeddus gwrthgyferbyniol. Dylent ddefnyddio'r log canlyniadau i gyfrifo'r canlyniadau terfynol.

Awgrymiadau ar gyfer amlinelliadau tasgau asesu

Mae'r tabl isod yn dangos rhaglen o amlinelliadau tasgau asesu posibl sy'n cwmpasu'r meini prawf asesu. Arweiniad yw hwn, ac awgrymir bod canolfannau naill ai'n ysgrifennu eu haseiniadau eu hunain neu'n addasu unrhyw aseiniadau y byddwn ni'n eu darparu i gwrdd ag anghenion ac adnoddau lleol.

Meini prawf sy'n cael eu cwmpasu	Tasg/Senario	Tystiolaeth asesu
1A.1, 1A.2 2A.LI1, 2A.LI2 2A.T1, 2A.Rh1	<p>Mae canolfan hamdden leol yn cynnal wythnos hybu iechyd ac wedi gofyn i chi ddylunio cyflwyniad i'w ddangos yn ystod y digwyddiad.</p> <p>Dylai'r cyflwyniad ystyried effeithiau cadarnhaol a negyddol potensial ffactorau maethiad a ffordd o fyw ar iechyd a ffitrwydd.</p> <p>Dylai'ch cyflwyniad ddarparu amlinelliad o wahanol fathau o ffactorau ffordd o fyw a dangos sut mae ffactorau maethiad a ffordd o fyw'n effeithio ar iechyd a ffitrwydd. Dylech wneud argymhellion ar gyfer gwella a dweud wrth bobl ble i ddod o hyd i ragor o wybodaeth.</p> <p>Dylai'r cyflwyniad ddefnyddio enghreifftiau go iawn o unigolion. Dylai'r unigolion gael eu hasesu a'u dadansoddi i bennu pa ffactorau maethiad a ffordd o fwy sydd wedi effeithio ar eu hiechyd.</p> <p>Dylai argymhellion gael eu darparu ar sut y gallent wella eu iechyd a'u ffitrwydd drwy newidiadau maethiad a ffordd o fyw.</p>	<p>Sleidiau neu bosteri yn cyflwyno gwybodaeth berthnasol yn cynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nodiadau paratoadol, yn cynnwys dadansoddiad o'r ymchwil gafodd ei chynnal • nodiadau ymchwil, yn cynnwys asesiadau gwirioneddol o unigolion a gwybodaeth a ddefnyddiwyd i gefnogi'r cyflwyniad • adroddiadau arsylwi/tystiolaeth tystion o ymatebion llafar yn ystod y cyflwyniad, yn cynnwys taflenni neu sgript cefnogi.

Meini prawf sy'n cael eu cwmpasu	Tasg/Senario	Tystiolaeth asesu
<p>1B.3, 1B.4 2B.LI3, 2B.LI4 2B.T2, 2B.Rh2</p>	<p>Rydych wedi cael cais i ysgrifennu adroddiad ar ofynion iechyd a ffitrwydd o leiaf dri gwasanaeth cyhoeddus gwahanol, a'r rhesymau dros y gofynion hyn. Dylai hyn gynnwys yr elfennau sy'n debyg a'r rhai sy'n wahanol yn y gofynion hyn.</p> <p>Bydd angen i chi ystyried pam mae gan y gwasanaethau cyhoeddus a ddewiswyd y gofynion hyn. Dylech esbonio'n glir y gofynion ar gyfer amrywiaeth o wasanaethau, yn ogystal â rhoi rhesymau manwl dros gael y gofynion hynny.</p> <p>Bydd angen i chi hefyd ystyried cryfderau a gwendidau'r gofynion iechyd a ffitrwydd, gan wneud argymhellion ar gyfer newidiadau a rhoi eich sylwadau eich hun.</p> <p>Bydd yr adroddiad hwn yn cael ei ddarllen gan rai sy'n gadael yr ysgol/ coleg sy'n bwriadu gweithio yn y gwasanaethau cyhoeddus. Rhaid i'ch gwybodaeth iddyn nhw fod yn glir ac yn briodol.</p>	<p>Nodiadau paratoadol ac ymchwil y gwnaethoch chi eu defnyddio ar gyfer eich adroddiad.</p> <p>Rhaid i'ch adroddiad gynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● rhestr o ofynion iechyd a ffitrwydd ar gyfer tri gwasanaeth cyhoeddus gwahanol ● rhestr o resymau pam mae'r gofynion hynny'n bodoli ● gwerthusiad o gryfderau a gwendidau y gofynion iechyd a ffitrwydd hynny ● rhestr o'ch argymhellion eich hun.

Meini prawf sy'n cael eu cwmpasu	Tasg/Senario	Tystiolaeth asesu
<p>1C.5, 1C.6 2C.LI5, 2C.LI6 2C.T3, 2C.Rh3</p>	<p>Ar gyfer wythnos gyrfaedd yn yr ysgol, mae'ch dosbarth wedi cael cais i arddangos sut y gall iechyd a ffitrwydd fod yn berthnasol i yrfa yn y gwasanaethau cyhoeddus drwy greu cyfres o fideos a darparu gwybodaeth.</p> <p>Bydd angen i'ch dosbarth baratoi drwy ymchwilio i'r profion ffitrwydd mewn dau wasanaeth cyhoeddus gwrthgyferbyniol.</p> <p>Ar gyfer pob prawf ffitrwydd, dylech bennu beth yw'r safon/gofynion sydd angen eu cyrraedd, fel sy'n cael eu nodi gan y gwasanaeth cyhoeddus. Byddwch yn cymryd rhan mewn trafodaeth lle byddwch chi'n esbonio'n glir sut mae gwahanol brofion ffitrwydd yn cael eu cynnal a byddwch yn paratoi adroddiad unigol am eich canfyddiadau.</p> <p>Byddwch wedyn yn cymryd rhan mewn amrywiaeth o brofion ffitrwydd o ddau wasanaeth cyhoeddus gwahanol gan gadw log o'r canlyniadau. Byddwch wedyn yn cynhyrchu adroddiad yn esbonio'r canlyniadau, gan ddod i gasgliadau. Drwy ddadansoddi ac asesu'r canlyniadau, byddwch yn dangos sut y bu i chi berfformio yn y profion ffitrwydd ac yn rhoi sylwadau ar y ffactorau allai fod wedi effeithio ar y canlyniadau hynny.</p> <p>Bydd angen i chi argymhell gwelliannau i ffitrwydd personol unigol i gwrdd â safonau a gofynion y gwasanaethau cyhoeddus yn y dyfodol fydd yn cael eu cyflawni drwy brofion ffitrwydd.</p>	<p>Nodiadau trafodaethau. Cofnodion arsylwadau. Log profion ffitrwydd. Adroddiad ysgrifenedig.</p>

